

Miscel·lània Cerverina 23 (2018) 197-258

Onomàstica dels jueus de Cervera (1281-1492)

Jewish onomastic in Cervera (1281-1492)

María José Surribas Camps

Jurista i investigadora en genealogia

RESUM

Aquest capítol està dedicat a l'onomàstica dels jueus de Cervera, un col·lectiu que va conviure amb els cristians de la vila fins a 1492. Van compartir fins i tot algun nom, però els jueus seguien les seves pròpies pautes i costums a l'hora d'anomenar els fills. Les famílies que van viure a Cervera durant aquest temps hi van anar arribant de diferents llocs i amb ells van anar arribant a aquesta comunitat nous noms i diferents criteris onomàstics.

PARAULES CLAU:

Jueus, Cervera, Catalunya, edat mitjana, genealogia, onomàstica jueva medieval, criteris onomàstics

ABSTRACT

This chapter is dedicated to study the onomastics of the Jews of Cervera, a community that lived in the town, together with the Christians, until 1492. Though Jews and Christians shared some names, the Jews had their own naming patterns, the families that resided in Cervera during this period were originating from different places, and brought new names and different naming patterns to this Jewish Community.

KEYWORDS:

Jews, Cervera, Catalonia, Middle Ages, Genealogy, Medieval Jewish Onomastics, Naming Patterns

1. Plantejament¹

L'onomàstica estudia els noms. La intenció d'aquest estudi és conèixer les bases de l'onomàstica dels jueus que van viure a Cervera entre 1281, data en què està documentada Reina, dona de Samuel dez Forn,² i 1492, moment en què la comunitat jueva de Cervera es va extingir a causa de l'expulsió dels jueus de la península Ibèrica.

Durant aquest període, a Cervera hi van conviure jueus i cristians. Els seus criteris onomàstics no eren els mateixos. En el cas dels jueus, no ens trobem amb un sistema general i únic de nominació (nom propi i cognom hereditari), sinó que anaven arribant a Cervera amb uns noms que els havien posat segons el costum dels seus diferents llocs d'origen, en alguns dels quals encara no s'havien implantat els cognoms. Al mateix temps que hi havia jueus que portaven un nom de família hereditari, n'hi havia d'altres que encara s'anomenaven amb referències personals, familiars o geogràfiques que no havien arribat a convertir-se en cognoms.

L'onomàstica jueva té les seves peculiaritats: els jueus poden tenir més d'un nom, el nom religiós amb què es presenten a les seves cerimònies pot ser diferent del que fan servir a la seva vida quotidiana.

Escullen els noms tenint en compte que el seu significat acompanyarà el nomenat i influirà en la seva vida. Per aquest motiu, sovint els pares posen noms amb els quals volen transmetre als fills els seus bons desitjos, com que tinguin bon aspecte físic o bones qualitats morals ('bonic', 'bon fill', 'bona filla', 'bon hom', 'bona dona'...).

Una altra peculiaritat de l'onomàstica jueva és que, segons una tradició antiga, quan una persona patia un accident o una malaltia greu se li podia canviar el nom per intentar canviar-ne el destí.³

¹ Abreviacions: ACSG = Arxiu Comarcal de la Segarra; ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó; AHPB = Arxiu Històric de Protocols de Barcelona; FN = Fons Notarial.

² Régné, 1978, núm. 875; ACA, reg. 50, f. 168.

³ Actualment encara hi ha casos en què els jueus recorren a canviar el nom per intentar salvar una vida. A *La Vanguardia* del 8 de novembre de 1957 van publicar la notícia que al ministre Moshe Shapiro, greument ferit en un atemptat, li canviaven el nom per Haim, que vol dir 'vida'.

A l'hora d'estudiar les famílies jueves medievals és molt important conèixer-ne els criteris onomàstics i les peculiaritats. L'onomàstica esdevé important per conèixer les estructures genealògiques i, al mateix temps, les estructures genealògiques són importants per entendre els criteris onomàstics que seguien les diferents famílies.

Tenint en compte que els jueus arribaven a Cervera de llocs diferents, alguns parlaven altres llengües. Quan donaven els seus noms als escrivans de Cervera, que parlaven català, aquests els escrivien segons els havien entès, i no tots els escrivans ho entenien de la mateixa manera. Per tant, la grafia dels noms pot ser molt diversa i de vegades confusa. En alguns casos cal veure els noms escrits en més d'un document, i potser per més d'una mà, per identificar-los adequadament.

La riquesa documental de l'Arxiu Comarcal de la Segarra ens permet seguir la vida dels jueus de Cervera, identificar-ne els orígens i analitzar algunes de les pautes que seguien aquelles famílies a l'hora de donar nom als seus fills i filles. Els documents que donen més informació genealògica i onomàstica són els pactes matrimonials, els testaments, la reorganització de les situacions familiars, la distribució de béns en les defuncions *ab intestato* i les donacions. Aquests documents no sempre s'han conservat, però la resta de documentació que sí que es conserva (notarial, municipal, etc.) conté noms, dates, referències personals, familiars, professionals i geogràfiques que cal anar recopilant per anar identificant els jueus que hi intervenen.

Aquest estudi es basa en documents del Fons Notarial de l'Arxiu de Cervera, en els llibres de manifest, quèstia i veïnatge del Fons Municipal i en els documents de la Col·lecció Dalmases i Manuscrits Jueus. Es complementa amb alguns documents d'altres arxius i amb obres publicades per estudiosos dels jueus de Cervera i de les zones on tenien relacions.

Aquests documents fan referència a uns 570 jueus i unes 170 jueves que van residir a Cervera i van formar part de la seva comunitat.

Gran part d'aquesta documentació ja va ser recopilada el 2007-2008, arran d'una beca de recerca atorgada per l'Institut Internacional de Genealogia Jueva de Jerusalem, amb el títol *The Notarial Archive of Cervera, Catalonia: a source for the study of Jewish genealogy, migrations and life in the Middle*

Agès (L'Arxiu Notarial de Cervera: una font per a l'estudi de la genealogia jueva, migracions i vida a l'edat mitjana), i completada en recerques posteriors.⁴

2. Els noms

Els jueus acostumaven a portar noms diferents dels que portaven els cristians, però també n'hi havia de comuns, com *Dolça*, *Ferrer* o *Vidal*.

2.1. Els noms dels homes jueus

La major part dels homes portaven noms bíblics o hebreus; d'altres portaven com a noms els dels bons desitjos dels seus pares envers ells, tals com *Astruch*, *Baruch*, *Bendit*, *Bonic*, *Dolç*, *Gentov* (*Yom Tov*) o *Sentou* (*Shem Tov*).

Els noms d'home que trobem amb més freqüència són *Issach* (70), *Astruch* (60), *Samuel* (47), *Salamó* (44), *Mosse* (39), *Abraham* (38), *Jucef* (38), *Bonjuha* (26), *Vidal* (26), *Davi* (17) i *Jacob* (16).

La resta dels noms els portaven menys de deu homes cadascun: *Abamari*, *Açan* (*Nazan*, *Naçan*), *Adret*, *Alazar* (*Eleazar*), *Hasday* (*Asday*, *Azday*, *Adday*), *Asser*, *Baro*, *Baruch*, *Bayel*, *Bellshom*, *Bendit*, *Benet*, *Benvenist*, *Biona*, *Bonafos*, *Bonanasch*, *Bonastruch*, *Bondio*, *Bonet*, *Bonic*, *Boniach*, *Bonnin*, *Bonsenyor*, *Çadia*, *Deuslocrega*, *Deuslosal*, *Dolç*, *Efrahim*, *Enoch*, *Ezra* (*Esdra*, *Azdra*, *Asdra*, *Azde*), *Fahim*, *Fonen*, *Ferrer*, *Gentou*, *Jafia*, *Jafuda*, *Jasua*, *Leo*, *Lobell*, *Mair*, *Mano*, *Maimo*, *Menahem*, *Nicim* (*Nissim*, *Niçim*), *Perfet* (*Perfeyt*), *Rossell* (*Rosel*), *Roven*, *Saul*, *Salamies*, *Saltell*, *Samso*, *Sentou*, *Sullam* (*Sutlam*, *Suylam*; correspon a *Meshulam*, però a Cervera només el trobem com a tal a la *ketubà* del *Mosse Sullam* de Saporta) i *Toroç* (*Terroç*, *Torroç*, *Terroz*).

2.2. Els noms de les dones jueves

En el cas de les dones, les jueves de Cervera portaven amb freqüència noms que feien referència a les bones qualitats que els desitjaven el seus pares: *Astruga*, *Bonadona*, *Bonafilla*, *Comprada*, *Dolça* o *Preciosa*. Els noms

⁴ En línia a <<https://www.iiijg.org/research/cervera-archives/>>.

bíblics, com *Esther* o *Sara*, eren molt menys freqüents.

També, en algunes ocasions, es posava a la filla el nom de família feminitzat, com *Ferrera* o *Alfaquima*, o algun nom gentilici, com *Tolrana*, *Tolsana* o *Tolzana* ('de Tolosa', 'de França').

Els noms que trobem més cops en aquests documents són *Reginó* (*Regina*) (23), *Astruga* (*Astrugona*, *Astrugueta*) (21), *Goig* (*Goiget*, *Goyo*, *Goya*, *Joia*) (15), *Bonafilla* (11), *Dolça* (*Dolcich*, *Dolsona*, *Dulcia*) (12), *Belaire* (11) i *Bonadona* (12).

Els altres noms, portats per menys de deu dones cadascun, són: *Altadona*, *Amorettes*, *Anna*, *Aster*, *Aurica*, *Belaire*, *Belaure*, *Blanquina*, *Bonfat*, *Bonjorn*, *Bonosa*, *Cereta*, *Cidella*, *Claro*, *Comprada*, *Donabella*, *Durona*, *Exervide*, *Ferrera*, *Gemila* (*Jamila*), *Gentil*, *Gracia*, *Grandor*, *Liamos*, *Lluna*, *Mairona*, *Malca* (hebreu per *Reina*), *Mira* (*Mireta*, *Mirona*), *Petita*, *Preciosa* (*Priço*), *Puria*, *Reina*, *Sara*, *Sita*, *Sobredona*, *Sol*, *Tolrana* i *Vidala* (vegeu l'apèndix I: «Relació de jueves de Cervera»).

2.3. Criteris onomàstics

El doctor Jeffrey S. Malka, a *Sephardic Genealogy*, explica que els jueus sefardites donaven als seus fills noms de familiars vivents i seguint unes pautes:

- Al primer fill, li donaven el nom de l'avi patern;
- Al segon fill, el nom de l'avi matern;
- A la primera filla, el de l'àvia paterna;
- A la segona filla, el de l'àvia materna;
- Al fill o filla següent, el de l'oncle o la tia paterns;
- Al següent, el de l'oncle o la tia materns,
- I així successivament.

Aquest criteri ens pot servir de referència per ubicar algú dins d'una família determinada, però veurem que no sempre seguien aquestes pautes. També trobarem a faltar noms d'oncles i avis per analitzar si eren els seus noms i en aquest ordre els que portaven els fills.

Una de les famílies de les quals podem seguir la història des que van arribar a Cervera fins a la data de l'expulsió és la família Cavaller. Samuel Astruch

Cavaller es va mudar de Falset a Cervera el 1427, en casar-se amb Goig, filla de Samuel de Lunell.⁵ Ell era fill d'Astruc Samuel Cavaller i germà de Salamó Cavaller, de Falset.⁶ Encara que no ens consta l'edat dels fills que van tenir, atenent els seus noms i els noms dels avis i oncles, sembla que l'ordre hauria de ser el següent:

- Primer: Astruch Cavaller, al qual van posar el nom de l'avi patern.
- Segon: Samuel Cavaller, amb el nom de l'avi matern (Samuel de Lunell). El seu fill també es va dir Samuel, com l'avi patern (Samuel Astruch).
- Tercer: Salamó Cavaller, amb el nom de l'oncle patern. A la seva filla Goig li havien posat el nom de l'àvia paterna, la dona de Samuel Astruch Cavaller.
- Quart i cinquè: els noms d'Abraham Cavaller⁷ i de Jucef Cavaller, també fills de Samuel Astruch, podien ser els noms d'altres oncles paterns o materns dels quals no tenim referències documentals.

Pel que fa al nom de les filles, sabem que almenys en va tenir una, Bonafilla, que es va casar amb Samuel Saporta.⁸ Si era la primera filla, cal pensar que Bonafilla era el nom de la mare de Samuel Astruch Cavaller, de la qual no es parla en els documents de què disposem.

Samuel Astruch Cavaller va morir abans del maig de 1453. A la nòmina de 1454 hi figura la seva vídua, Goig, i els seus fills Jucef i Astruch, aquest últim, casat amb Puria.⁹

Els Cavaller van continuar vivint a Cervera fins al moment de l'expulsió. Alguns es van convertir al cristianisme i van prendre el nom de *Cardona*, encara que en molts documents hi continuava figurant el cognom *Cavaller*

⁵ Llobet, 2013.

⁶ ACSG, FN, I, 31, Llorens Perull, Manual 1443-1444, f. 48r-v.

⁷ ACSG, FN, I, 31, Llorens Perull, Manual 1443-1444, f. 43r.

⁸ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Septimum..., f. 78v-79r.

⁹ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

amb el nou nom cristià,¹⁰ o «Cardona, alies Cavaller»,¹¹ o «Cavaller, alies Cardona».¹² Altres Cavaller van decidir marxar.¹³

3. Segons noms i cognoms

Les jueves de Cervera no van arribar a portar el nom de família. Només s'identificaven amb el seu nom propi i, gairebé sempre, amb una referència a la seva posició familiar: «filla de...», «dona de...», «dona del difunt...»; referència que variava segons les circumstàncies. En poques ocasions figuren només amb el seu nom propi, com «na Lluna», el 1347;¹⁴ «na Petita», el 1357,¹⁵ o «na Joia», el 1401.¹⁶

Els noms de família de les dones jueves que van anar a Cervera ja casades no van arribar a formar part de l'onomàstica cerverina. En casar-se passaven a anomenar-se en relació amb el marit, i ja no en relació amb el pare. Per exemple, «la Reginó, filla de Salamó de Tolosa», de Girona, a Cervera va passar a ser «la dona de Jacob de Querci».¹⁷

Els cognoms dels jueus van néixer de la mateixa manera que els cognoms dels cristians: abans d'existir els cognoms, al nom propi dels homes s'hi afegien referències distintives, en principi no hereditàries. Aquestes referències podien ser de tipus:

- Familiar: *fill de...* o *ben...*
- Toponímic: *el Vidal de Cervera* o *el francès*.
- Professional: *argenter*, *juponer*, *perpunter*.
- Altres: referents a l'aspecte o a qualitats personals (*ros*, *moreno*).

¹⁰ ACSG, FN, I, 57, Pere Ponç, Manuale 1493-1494, f. 6r.

¹¹ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, Sextum Manuale..., 30.06.1497-12.10.1499.

¹² ACSG, FN, I, 57, Pere Ponç, Manuale, 1493-1494, f. 8r.

¹³ El doctor Mordechai ben Abir, Marcos Caballero, descendent d'aquests Cavaller que van marxar, va aconseguir documentar la història de la seva família des d'abans d'anar a Cervera fins avui. Amb aquest estudi genealògic, *De Cervera a Beer Seba*, es va doctorar a la Universitat de Barcelona l'any 2007.

¹⁴ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 1345-1347, f. 58v-59r.

¹⁵ ACSG, FN, I, Anònims, Iudeorum Liber, 02.03.1357-06.10.1357, f. 26v-27r.

¹⁶ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Manual 1402.

¹⁷ ACSG, Manuscrits Jueus.

Amb el temps, algunes d'aquestes referències personals van passar a ser hereditàries i a identificar les famílies, de manera que van perdre el seu sentit de distintiu personal per convertir-se en cognoms. Abenafia ja no era únicament el fill del Jafia, sinó que els seus descendents també portaven aquest nom. Els De Lunell ja no eren els originaris de «Lunell», sinó que els que vivien a Cervera eren originaris de Ponts; els De Querci ja no venien del «Querci», sinó que van arribar a Cervera des de Barcelona. Els Ferrer no sempre eren ferrers.

Hi ha una altra categoria de cognoms que poden tenir un origen molt divers: són els que fan referència a noms d'arbres, animals, objectes, colors, etc.

Aquestes consideracions són aplicables a qualsevol lloc, família o religió, però els cognoms no van néixer al mateix temps a tot arreu. La casuística és molt extensa. És per això que analitzarem algunes famílies, per veure quins eren els criteris onomàstics que seguien.

3.1. Patronímics

Les *ketubot* que es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Segarra ens donen una idea molt clara de com s'anomenaven els jueus. Estan escrites per escrivans jueus, coneixedors dels seus noms i grafies, i acostumen a acompanyar el nom propi no tan sols amb el nom del pare, sinó també amb el nom de l'avi, del besavi, etc., la qual cosa ens permet conèixer-ne diverses generacions. José Luis Lacave va transcriure i publicar aquestes *ketubot* en la seva obra *Medieval Ketubot from Sepharad*.¹⁸

A la *ketubà* que es va signar a Cervera el 29 de juliol de 1442 pel casament de mestre Mair Alazar amb Bonosa, el nom del nuvi consta com a «Meir ben Shelomo ben Shelomo ben Meir ben Moshe ben Ezra ben Abulafatah ben Alazar». Només l'avi del rebesavi de Meir era fill d'Alazar, però aquest nom havia quedat com a cognom patronímic per a tots els seus descendents.

En els documents de la vida quotidiana, els cognoms patronímics hebreus poden portar el prefix *ben-* ('fill de') o simplement seguir el nom, de la mateixa manera que als cognoms dels cristians s'hi va afegir el sufix equivalent *-ez*, o *-es*, o es va utilitzar el patronímic sense addició de sufix (com *Sánchez* i *Sancho*).

¹⁸ Lacave, 2002.

3.1.1. Patronímics amb addició de prefix

Són els cognoms formats pel nom del pare amb l'addició del prefix hebreu *ben-* ('fill'), que, depenent de les diferències idiomàtiques i socials de la zona, podia variar a *aben-*, *aven-*, *abn-*, *ab-* o *ibn-*.

A Cervera hi havia els Abenafia, Abizmel, Abnaxeche, Abenamies...

Bonsenyor Abenafia està documentat a Cervera el 1353.¹⁹ Aquest patronímic també el trobarem com a *Jafia*, sense l'addició del prefix²⁰ (vegeu l'apartat 3.1.2).

Abraham Abizmel (també escrit *Abiçmel* o *Abusmel*) està documentat entre 1350²¹ i 1365.²²

Issach Abnaxeche, també dit *Issach de Talavera*, està documentat el 1351 i el 1352.²³

Abraham Benbolat està documentat actuant com a testimoni el 1488.²⁴

La interpretació del prefix pels escriptors va fer que els noms s'escriguessin de maneres diferents, com *Çadia Avenamies* (1375-1390),²⁵ que també es va documentar com a *Avent Namies*, *Aventnamies*²⁶ o *Avinnamies*.²⁷

El mateix va passar amb *Vidal Lobell*,²⁸ també escrit *Avent Lobell*.²⁹

Hi ha altres noms que també porten aquest prefix, però el patronímic corresponent no s'identifica tan clarament:

¹⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 19.11.1353-02.03.1355, f. solt.

²⁰ ACSG, FN, I, Anònims, *Manual*, 03.10.1328-02.05.1329 (1328, Salamo Jafia).

²¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Liber Iudeorum*, 1350-1353, f. 6r (1350, Abram Avizmel).

²² ACSG, FN, I, Anònims, *Iudeorum Liber*, 25.06.1365-27.11.1366, f. 1r-v (1365, Abram Abizmel).

²³ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Liber Iudeorum*, 1350-1353, f. 10v (1351, «Içach Abnaxeche, qui alias vocatur Içach de Talavera»). ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Llibre*, 08.11.1351-16.02.1352, f. 10v (1351, Issach de Talavera).

²⁴ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, ...*Primum Manuale*..., 06.01.1486-13.03.1489.

²⁵ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, *Testaments i Altres*, octubre de 1374 – gener de 1376, f. 58r.

²⁶ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, *Protocollum* 11.08.1385-09.12.1391, f. 41v.

²⁷ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, *Liber Notularum*, novembre de 1395 – agost de 1400, f. 72v-73v.

²⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Liber Iudeorum*, 1350-1353, f. 9r-v.

²⁹ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, *Llibre*, 01.01.1352-25.11.1353.

Avenbili, Avinbili, Avinbilie, Avimbili (1372-1395). Jucef Avinbilie actuava com a testimoni entre 1372³⁰ i 1395;³¹ Mosse Avinbili, el 1395.³²

Abencanes, també anomenats *Canes*,³³ *Canyes*,³⁴ *Avent Canes*³⁵ o *Faent Canes*³⁶ (1427-1446).

3.1.2. Patronímics sense addició de prefix

El cognom és el nom propi de qui va iniciar el llinatge. Algunes famílies jueves de Cervera amb cognom patronímic van ser:

Alazar. El cognom havia nascut a Saragossa molts anys enrere, quan el van començar a usar els fills d'Alazar. El Mair Alazar que va viure a Cervera era fill de Salamó Alazar, fill de Salamó Alazar, fill de Mair Alazar, fill de Mosse Alazar, fill d'Ezra Alazar, fill d'Abulafatah Alazar, fill d'Alazar.³⁷

El 1481 Bayel Alazar, originari de Saragossa, vivia a Cervera.³⁸

Asday. Mestre Bonjuha Asday³⁹ i el seu fill Bonic Adday⁴⁰ estan documentats entre 1348 i 1352. El 1351 Astruc Azday va llogar un solar a la plaça de l'Om.⁴¹

La interpretació del nom pels escriptors locals fa que també el trobem com a *Azday*, *Adday* o *Adzay*.

³⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 25.05.1372-10.12.1372, f. 49r-v.

³¹ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escriitures Vàries, 1380-1395, f. 31r-v.

³² ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escriitures Vàries, 1380-1395, f. 35r (1395, Mosse Avinbili).

³³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038 (1432, Abram Canes).

³⁴ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3039 (1434, Abram Canyes).

³⁵ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1426-1441, f. 34v (1431, Abram Fahim Avent Canes).

³⁶ ACSG, FN I. 20, Pau Teixidó, Manual, 1427 07.01-31.12, f. 20v-21v (Abraham Faent Canes).

³⁷ Lacave, 2002, p. 38 (1442, «Mair ben Salomon ben Meir ben Mosse ben Ezra ben Eleazar ben Ezra ben Abulafatah ben Alazar»).

³⁸ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Octavum Manuale, 30.08.1481-24.04.1482, f. 54 r-v.

³⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 4r-6r (1350, mestre Bonjuha Adday ja difunt).

⁴⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. solt entre f. 70v i 71r.

⁴¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 04.03.1350-05.08.1351, f. 80v-81r.

Comprat. El 1491 estava establert a Cervera un sedasser dit Issach Comprat.⁴²

Bonafos. Mestre Issach Bonafos⁴³ i el seu fill Saltell Issac Bonafos⁴⁴ van arribar a Cervera cap a 1416. El 1432 Saltell Bonafos era testimoni d'un acte notarial.⁴⁵

Jafia. Entre 1328 i 1357 estan documentats a Cervera Salamó Jafia (1328),⁴⁶ Sentou Jafia (1350-1353)⁴⁷ i Astruch Jafia (1357).⁴⁸

Issay. Vidal Ysay (Issay, Guisay, Gisay) està documentat el 1372.⁴⁹

Jacobi. Abraham Jacobi (1385),⁵⁰ Bonjuha Jacobi (1385-1402),⁵¹ Sentou Jacobi (1385), Sentou Jacobi (1414-1454)⁵² i Jacobi Sentou (1454).⁵³

Biona. Documentats a Cervera entre 1282⁵⁴ i 1367, any en què Astruc Vidal Biona ja residia a Barcelona i va nomenar com a procurador, entre d'altres, Enoc Biona.⁵⁵

El 1458 els germans Baró i Samuel Biona vivien fora del call.⁵⁶

⁴² ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3015.

⁴³ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 80r (1416, mestre Issac Bonafos).

⁴⁴ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 77v i altres (1416, Saltell Issac Bonafos).

⁴⁵ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038.

⁴⁶ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

⁴⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 6v, 8v, 9r... 7; Pere Cortés, Llibre, 01.01.1352-25.11.1353. (El 1350 Sentou Jafia ja era difunt, els documents estan a nom de Gràcia, vídua de Sentou Jafia.)

⁴⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Cristians, 1356-1357, f. 169r.

⁴⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 25.05.1372-10.12.1372, f. 76r-v i 86v-87r.

⁵⁰ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum, 11.08.1385-09.12.1391, f. 42r-43r i 67v.

⁵¹ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum, 11.08.1385-09.12.1391, f. 42r-43r (1385) 7; Pere Cortés, Escriitures Varies, 1380-1395, f. 35r (1395) 21. Jaume Forner, Manual, 1402, f. 12v-14v (1402).

⁵² ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 45r, 51v, 58r i altres.

⁵³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009 (1454, Jacobi Sentou, casat amb Priçosa).

⁵⁴ Régéné, 1978, p. 168; ACA, R. 59, f. 23 (Issac Biona).

⁵⁵ ACSG, FN, I, Anònims, Llibre de Jueus, 27.11.1366-11.03.1367, f. 47v-48r.

⁵⁶ Duran, 1924, p. 26.

3.1.3. *Casos en què el nom del pare passa al fill com a segon nom*

Aquesta manera d'anomenar els fills era molt freqüent. Entre els Adret, per exemple, Adret Abraham era fill d'Abraham Adret (1373-1395),⁵⁷ Adret Issach era fill d'Issach Adret (1454),⁵⁸ Adret Daviu era fill de Daviu Adret (1340-1377).⁵⁹

En el cas dels Adret podem identificar el nom de família inicial: eren Adret tant si portaven aquest nom com a primer com si el portaven com a segon. En altres casos és difícil determinar quin dels noms és un nom de família hereditari.

Entre 1340⁶⁰ i 1372⁶¹ estaven documentats Issach Mosse, de Castelló, i el seu fill, Mosse Issach, de Castelló⁶² (vegeu l'apartat 3.3).

Bonjuha Astruch (1366-1391) era pare d'Astruc Bonjuha (1385-1391).⁶³

Mosse Jucef, difunt el 1383, era el pare de Jucef Mosse.⁶⁴ En aquest cas, sabem que la seqüència no continua perquè el 1391 Jucef Mosse es va convertir al cristianisme prenent el nom de Jaume Sabater.⁶⁵

Asser Roven era el pare de Roven Asser (1347-1353).⁶⁶

Rossell Asser era pare d'Asser Rossell, pare de Rossell Asser i de Vidal Asser.⁶⁷ Avi patern i primer net, doncs, porten el mateix nom.

⁵⁷ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escripures Varies, 1380-1395, f. 31r-v.

⁵⁸ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

⁵⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 1345-1347, f. 57v- 58r (1347: Daviu Adret, procurador del seu fill Adret Daviu).

⁶⁰ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 09.01.1340-23.12.1341, f. 8r-v.

⁶¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 25.05.1372-10.12.1372.

⁶² ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 27.01.1355-02.11.1355.

⁶³ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum 11.08.1385-09.12.1391, f. 60v-61v (Astruch Bonjuha, fill de Bonjuha Astruch).

⁶⁴ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391, f. 227r i altres.

⁶⁵ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391.

⁶⁶ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 62r (1350: Roven Asser, pare d'Asser Roven).

⁶⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 19.11.1353-02.03.1355, f. 9r (Dolça, vídua d'Asser Rossell, i el seu fill Rossell Asser eren els administradors de les propietats del seu difunt fill Vidal Asser).

Hi ha casos que podrien correspondre a aquest criteri, però hauríem de buscar més referències familiars per comprovar-ne el parentiu:

- Daviu Astruch (1351-1355)⁶⁸ i Astruch Davi (1385-1391),⁶⁹ que podria ser el mateix que Astruch Davi de Piera (1380-1397).⁷⁰
- El 1351, Dolç Issach⁷¹ i Issach Dolç.

3.1.4. *Altres noms formats per dos noms propis*

L'ús dels noms propis com a cognoms pot comportar dificultats a l'hora d'identificar les famílies.

En alguns casos sabem que el segon nom és hereditari (com els Alazar); en altres casos, sabem que els fills porten de segon nom el primer nom del pare. Però hi ha casos en què només sabem els dos noms i no tenim cap referència familiar per pensar que cap dels dos noms no sigui hereditari.

El fet que diverses persones portin el mateix segon nom no vol dir que pertanyin a la mateixa família, ni que aquest segon nom sigui un cognom. Per ubicar alguns d'aquests jueus caldria una investigació genealògica molt més àmplia, a fi d'intentar trobar-ne referències familiars.

En els casos com els de Bonjuha Abraham (1328),⁷² Daviu Abraham (1315-1350),⁷³ Saül Abraham (1364-1375),⁷⁴ Vides Abraham (1379-1390)⁷⁵ o mestre Bonafos Abraham (1420),⁷⁶ es podria pensar que tots eren fills o descendents d'un o diversos Abrahams, però ja hem vist que segon nom i nom de família no sempre coincideixen.

⁶⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 04.03.1350-05.08.1351. ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 27.01.1355-25.11.1355.

⁶⁹ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum 11.08.1385-09.12.1391, f. 50v.

⁷⁰ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Liber Notularum, 1395.

⁷¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 62 r-v.

⁷² ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

⁷³ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 18r.

⁷⁴ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Liber Not, 10.07.1363-06.10.1364, f. 71r-v.

⁷⁵ ACSG, FN, I, Anònims, Llibre de Jueus, 27.08.1377-24.06.1379, f. 133v.

⁷⁶ ACSG, Manuscrits Jueus, AM-2.

Ens trobem el mateix amb altres jueus com:

- Mosse Astruch (1341),⁷⁷ Jucef Astruch (1390)⁷⁸ i Saltell Astruch (1398).⁷⁹
- Issach Salamó (1328),⁸⁰ Vidal Salamó (1363)⁸¹ i Issach Salamó (1469)⁸² podrien ser parents. El de 1469 correspon segurament a Issach Salamó Cohen.
- Samuel Bonjuha⁸³ (1341-1352) i Deuslosal Bonjuha (1351-1353).⁸⁴
- Asday Cresques (1396),⁸⁵ Astruc Cresques (1346-1349)⁸⁶ i Bonafos Cresques (1416).⁸⁷
- Issach Efrahim (1348-1363),⁸⁸ Astruch Efrahim (1362-1364)⁸⁹ i Çadia Efrahim (1384-1385).⁹⁰
- Bellshom Maimo (1328),⁹¹ Astruch Maimo (1338-1357)⁹² i Jafuda Maimo (1414-1416).⁹³
- Roven Mair (1345-1351),⁹⁴ Jacob Mair (1351)⁹⁵ i Astruch Mair (1351-1385).⁹⁶

⁷⁷ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 65r.

⁷⁸ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391.

⁷⁹ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Liber Notularum, novembre de 1395 – agost de 1400, f. 22.

⁸⁰ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

⁸¹ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Llibre, 29.12.1362-05.09.1363, f. 86v-87r.

⁸² ACSG, FM, Quèstia, Llibre de la Col·lecta, 1469, Capcorral, Plaça, 2.4.1., núm. 1923.

⁸³ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 39v.

⁸⁴ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 39v-40r.

⁸⁵ ACSG, FN, I, 18, Pere de Salvanera, Manual, 28.12.1395-17.08.1396, f. 10v-11r.

⁸⁶ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 42r.

⁸⁷ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 77v.

⁸⁸ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 61v-62r (1350).

⁸⁹ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Liber Notularum, 10.07.1363-06.10.1364, f. 55r-v.

⁹⁰ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Llibre, 28.12.1383-20.12.1384, f. 18r.

⁹¹ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329, f. [10r].

⁹² ACSG, FN, 8, Francesc Sastre, Christianorum et Judeorum Liber, 1353-1354, f. 111v.

⁹³ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 45v.

⁹⁴ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 44v.

⁹⁵ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 138r-v.

⁹⁶ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 44v.

Amb *Leo* com a segon nom trobem Astruch Leo (1347),⁹⁷ Mosse Leo (1354-1385),⁹⁸ Jafuda Leo (1362-1372)⁹⁹ i el seu fill Jassia Leo (1372-1378).¹⁰⁰ Un Leo Jafuda està documentat entre 1405 i 1420;¹⁰¹ als documents no hi consta cap relació de parentiu, que sembla que havia d'existir, amb Jafuda Leo.

3.2. *Gentilicis*

En incorporar-se a una comunitat, sovint els nouvinguts s'identificaven amb el nom de la seva regió o país d'origen. En alguns casos, aquests gentilicis van tenir una duració limitada, van servir de referència a una sola generació o poc més. En altres casos, es van adoptar com a cognoms.

Els mateixos gentilicis podien ser temporals per a unes famílies i passar a ser cognoms per a unes altres.

En el cas de Leo Francès (1369),¹⁰² no sabem si l'apel·latiu *Francès* va quedar fixat com a cognom. El mateix passa amb el seu homònim *Sarfati*, de l'Issach Sarfati que vivia a Cervera el 1489.¹⁰³

Com a cognoms gentilicis dels jueus de Cervera trobem:

Marroquí. Salomó Marroquí vivia a Cervera el 1328.¹⁰⁴ Jucef Marroquí hi va viure entre 1353 i 1369.¹⁰⁵

Navarro. Abraham Navarro està documentat entre 1406 i 1415.¹⁰⁶

Alfrangi. Issach Alfrangi i el seu fill Jucef vivien a Cervera el 1395.¹⁰⁷ La seva filla Cidella es va casar amb Samuel Adido, de Toledo.¹⁰⁸ És un gentilici

⁹⁷ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 26.03.1347-21.11.1347.

⁹⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Jueus, 1352-1354, f. 235v.

⁹⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 25.05.1372-10.12.1372, f. 98v (1372).

¹⁰⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre 25.05.1372-10.12.1372, f. 35r (1372).

¹⁰¹ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre.

¹⁰² Baer, 1929, p. 426

¹⁰³ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, ...Secundum Manuale..., 13.03.1489-20.10.1490, f. 45r.

¹⁰⁴ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

¹⁰⁵ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 42r (1359).

¹⁰⁶ ACSG, Col·lecció Manuscrits, *Llibre*, f. 13r (1406).

¹⁰⁷ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escriitures Varies, 1380-1395, f. 35r.

¹⁰⁸ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escriitures Varies, 1380-1395, f. 35r.

indeterminat, simplement ‘l’estranger’. En altres ocasions són només dits *Frangi*.

3.3. Toponímics

Les persones també s’acostumaven a identificar pel seu nom amb indicació de la localitat d’on provenien. Alguns d’aquests topònims es van convertir en cognoms hereditaris.

L’ús dels toponímics facilita l’estudi dels moviments demogràfics de cada època i de l’origen de la població. Hi ha bàsicament tres tipus de referències topogràfiques:

- Les que indiquen lloc de residència o d’origen de persones que intervenen en un acte determinat. Aquestes referències no són part d’aquest estudi.
- Les que acompanyen una persona o família durant una època determinada, normalment la primera i segona generació de residents d’una localitat.
- Les que han acabat convertint-se en noms de família o cognoms.

Igual com passa amb els gentilicis, no sempre podem comprovar que un cert topònim va arribar a convertir-se en nom de família hereditari.

Un dels primers topònims que trobem és el que identificava el Vidal, un jueu de la vila que va anar a viure fora (de fet, va viure un temps a Barcelona). Després trobem documentat aquest Vidal de Cervera tornant a residir a Cervera

entre 1282 i 1301¹⁰⁹ (se’l continuava identificant com a «de Cervera»).

Si seguim els toponímics segons l’ordre en què els anem trobant a la documentació de Cervera, podem fer-nos una idea de quan i on van arribar alguns jueus cerverins:

De Portella. El 1286 vivia a Cervera Abram de Portella.¹¹⁰

De Portell o dez Portell. Tant *de Portell* com *de Portella* són cognoms que van

¹⁰⁹ Régnyé, 1978, núm. 972, 989; ACA, reg. 59.

¹¹⁰ Régnyé, 1978, núm. 1606; ACA, reg. 67, f. 228v.

portar tant cristians com jueus. El 1328 va arribar a Cervera Jucef Portell, de Castellfollit,¹¹¹ que el 1351 ja consta com a difunt. Va deixar dues filles, una d'elles, vídua d'Issac Mercadal.¹¹² Mestre Abraham dez Portell, físic i cirurgià, va viure a Cervera entre 1399 i 1406.¹¹³ El 1389 estava establert a Santa Coloma i el 1370 vivia a Sarraí amb son pare, el cirurgià Astruc dez Portell.¹¹⁴

De Castelló. Issach Mosse i el seu fill Mosse Issach portaven el toponímic *de Castelló* com a identificatiu personal, no com a cognom.¹¹⁵ Aquestes referències eren necessàries per identificar persones que portaven el mateix nom. I és que, en aquell temps (1340-1362), també vivia a Cervera Issach Mosse Bendit.

De Ganges. Aquest topònim francès el van arribar a escriure de moltes maneres: «de Gauge», «de Guany»... Abraham de Ganges va morir a Cervera abans del novembre de 1351. El cognom no va continuar perquè només va deixar una filla, Durona, casada amb Abraham Sullam.¹¹⁶

De Fanjaus. El nom d'aquesta localitat francesa va arribar a Cervera amb Jacob Issach de Fanjaus (o Jacob Issach) i la seva dona, Tolrana (1340-1363), que eren originaris de Perpinyà.¹¹⁷ La seva filla Exervide es va casar amb Jucef Calot.¹¹⁸ Un Jacob de Fanjaus documentat entre 1351 i 1355 podria ser el mateix que Jacob Issach.¹¹⁹

De Bron. Van arribar a Cervera, des de Castellfollit de Riubregós, cap a 1347. El nom indica que ells o els seus pares provenien d'aquest lloc de França. El topònim *Bron* no va arribar a quedar com a nom de família: Vivant Jacob no consta amb el nom *de Bron*, i el seu germà Astruch Jacob de

¹¹¹ ACSG, FN, I, Anònims 1, Manual, 03.10.1328-05.1329.

¹¹² ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 41v-42v.

¹¹³ ACSG, FN, I, 22, Pere de Solanelles, Manual, 1399-1401.

¹¹⁴ Secall, 1986, p. 83.

¹¹⁵ ACSG, FN, I, 5, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 8.

¹¹⁶ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 08.11.1351-16.02.1352, f. 4r.

¹¹⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre Procuracions, 1351-1358, f. 158r-159v.

¹¹⁸ ACSG, FN, I, Anònims, Iudeorum Liber, 02.03.1357-06.10.1357, f. 16r.

¹¹⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 23.

Bron en alguns documents ja consta només com a Astruch Jacob.¹²⁰

Dangor o *D'Angor*. Família documentada a Cervera entre 1347 i 1391. El 1372 Bonjuha Abraham, fill d'Abraham Dangor, ja no portava l'apel·latiu *d'Angor*.¹²¹

De Piera. El 1347 ja vivien a Cervera David de Piera i la vídua de Mosse de Piera.¹²² Hi ha Dapieras fins a finals del segle xv, quan potser només hi quedava la Bonadona, casada amb Jucef Cavaller, i que era filla del difunt Saltell de Piera.¹²³ Aquesta família De Piera que va arribar a Cervera ja no era originària de Piera, sinó d'Agramunt; el topònim, doncs, ja era cognom.¹²⁴

Bisbal. Bonjuha Bisbal, de Cervera, el 1347 està documentat en les seves relacions amb els jueus de Santa Coloma de Queralt.¹²⁵

De Carrió. El 1361 trobem Faym de Carrió,¹²⁶ i el 1389, el sastre Jucef de Carrió,¹²⁷ que el 1398 havia casat la filla amb Saltell Astruch.¹²⁸ En aquest cas, Carrió consta com a cognom, encara que podien ser familiars de l'Issac Jucef Zabbat, àlies *de Carrió*, que va morir el 1348 (vegeu l'apartat 5).

De Lettoix. Bonjuha Lettoix apareix documentat a Cervera entre 1349 i 1357.¹²⁹

De Talavera. És l'apel·latiu amb què també s'identificava Issach Abnaxech, documentat els anys 1351-1352 (vegeu també l'apartat 5).

De Melgueil. Topònim francès que portava Jucef de Malguir (Melgueil), àlies *Jucef Roitg*, documentat a Cervera els anys 1352-1361.¹³⁰

¹²⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 27v-28r.

¹²¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Jueus, 1352-1354, f. 3.

¹²² ACSG, FN, I, 4, Pere Dan, Llibre, 26.05.1346-26.12.1348, f. 14v-15r.

¹²³ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Decimum..., f. 68v (1485).

¹²⁴ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 18r.

¹²⁵ Secall, 1986, p. 44.

¹²⁶ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 91v-92r.

¹²⁷ ACSG, FN, I, 18, Pere de Salvanera, Manual, 28.12.1395-17.08.1396, f. 73r.

¹²⁸ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Liber Notularum, novembre de 1395 – agost de 1400, f. 22r.

¹²⁹ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 30v.

¹³⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre Procuracions, 1351-1358, f. 164.

De Bonastre. Abraham de Bonastre va viure a Cervera fins a la seva mort, poc abans de 1365. Els seus fills no consten amb l'apel·latiu *de Bonastre*, sinó amb el cognom *Salandi* o *Saladi*.¹³¹

De Querci. Menahem de Querci era un argenter de Barcelona que el 1357 es va traslladar a viure a Cervera amb la seva família.¹³² El 1492 els seus descendents encara hi vivien i continuaven portant aquest toponímic francès com a cognom.

De Marmanda (França). Cresques i Jucef de Marmanda vivien a Cervera entre 1385¹³³ i 1390.¹³⁴

De Belcaire (França). Salamó de Belcaire, originari de Girona, es va casar amb Sara de Querci i el 1395 ja vivien a Cervera.¹³⁵

De Macsere (França). Dolç de Macsere vivia a Cervera el 1402.¹³⁶

De Focalquier. Toponímic francès que portava Issach de Focalquier, que va arribar a Cervera cap a 1415.¹³⁷

De Fes (Marroc). Abraham Alfaça (1415-1422).¹³⁸

De Barbastre. Cap a 1415, Sentou de Barbastro va anar a viure a Cervera.¹³⁹

De Lunell. Topònim francès. Els Lunell van arribar a Cervera el 1416. Aquesta família era de Ponts i aquell any Samuel i el seu germà Salamies de Lunell van obtenir permís de residència a Cervera per a ells i les seves famílies.¹⁴⁰

De Besalú. El 1404 vivien a Santa Coloma Bonafos i Bonjuha de Besalú.

¹³¹ AHPB, 33/1, Pere de Pujol, Primer Manual, 1366-1368, f. 1r-v (1365: «Issac Salandi [fill del] difunt Abraham de Bonastre, de Cervera»).

¹³² ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre Procuracions, 1351-1358, f. 231v-232r.

¹³³ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum, 11.08.1385-09.12.1391, f. 32v.

¹³⁴ ACSG, FN, Cervera, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391, f. 78v.

¹³⁵ ACSG, FN, I, 18, Pere de Salvanera, Manual, 28.12.1395-17.08.1396, f. 10v-11r.

¹³⁶ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Manual 1402, f. 16.

¹³⁷ Duran, 1977, p. 354.

¹³⁸ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 58r.

¹³⁹ Duran, 1977, p. 354.

¹⁴⁰ ACSG, FM, Llibre de Veinatge, 1415-1425, f. 20.

El 1424, Bonafos de Besalú ja vivia a Cervera.¹⁴¹ Una de les *ketubot* conservades a Cervera és la corresponent al matrimoni d'Esther, filla d'Eleazar ben Jehuda Abenyacar de Besalú, que es va celebrar a Cervera el 1439.¹⁴² El 1492 també hi vivia Bonjuha de Besalú, mestre d'escola.¹⁴³

De Boldú. A Santa Coloma de Queralt hi vivien Abraham de Boldú (1399), Bonjuha de Boldú (1404) i Bonafos de Boldú (1411).¹⁴⁴ Astruch i Bonjuha de Boldú vivien a Cervera el 1432.¹⁴⁵ El Bonjuha casat amb Gentil està documentat fins a 1474.¹⁴⁶

De Cobliure, Cotlliure o Collioure. Topònim francès que va arribar a Cervera amb els Cobliure de Solsona. Davi de Copliure hi vivia el 1432,¹⁴⁷ Cresques de Colliure, de Solsona, va testar i morir a Cervera el 1458.¹⁴⁸

De Blanes. El 1446 vivia a Cervera Jucef de Blanes.¹⁴⁹ El 1473 s'hi va traslladar Salamó de Blanes, que vivia a Lleida.¹⁵⁰

Narboni. El 1439 es va celebrar a Cervera el matrimoni entre «Moshe ben Yehoshua ben Yedaya ha-Narboni» i Esther, filla d'Eliezer ben Yehudah Abenyacar of Bosaldon (Besalú).¹⁵¹ De moment, i tenint en compte que porta l'article *ha* ('el'), no podem assegurar que aquest *Narboni* fos un nom de família. Podria ser simplement un àlies, *el de Narbona*, com els que trobem el 1473 (vegeu l'apartat 5).

Alguns altres noms ben coneguts podrien també ser toponímics:

De Forn o Dez Forn. El 1281 ja vivia a Cervera un Samuel de Forn, casat

¹⁴¹ ACSG, FN, I, 22, Pere de Solanelles, Manual 1424.

¹⁴² Lacave, 2002, p. 36.

¹⁴³ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Quintum Decimum Manuale...*, 1492-1493. f. 11.

¹⁴⁴ Secall, 1983, p. 368.

¹⁴⁵ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038.

¹⁴⁶ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Manuale Secundum...*, 20.11.1472-20.05.1474, f. 77r.

¹⁴⁷ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038.

¹⁴⁸ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3044.

¹⁴⁹ Llobet, 2011.

¹⁵⁰ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Manuale Secundum...*, 20.11.1472-20.05.1474, f. 26v-27r.

¹⁵¹ Lacave, 2002, p. 18.

amb Reina,¹⁵² i el 1347-1351, Roven de Forn.¹⁵³ El 1348-1349, el Samuel de Forn que vivia a Cervera i la seva família es van traslladar a viure a Barcelona.¹⁵⁴ Es va quedar o va tornar a Cervera Jafuda de Forn, que hi vivia el desembre de 1361.¹⁵⁵

Saporta, De Saporta, Ça Porta o Zaporta. Els Saporta ja estaven a Cervera a finals del segle XIII, i els hi trobem fins a 1492. Igual com passa amb altres cognoms, també hi trobem Saportes cristians; entre ells, el 1348 vivia a Cervera un Bernat Porta fill de Berenguer Zaporta,¹⁵⁶ i el 1350, un Pere Saporta a Montcortès.¹⁵⁷ A la *ketubà* de 1435 del casament de Mosse Saporta amb Dolça de la Cavalleria, el nom del nuvi hi consta com a «Mosse ben Samuel ben Samuel Meshulam de Saporta». El 1454 Mosse Sullam i la seva dona Dolça vivien a Cervera.¹⁵⁸ Podria ser el mateix Mosse Sullam de Saporta que entre 1473 i 1485 va ser conseller de l'aljama.¹⁵⁹ Els Saporta de Cervera s'anaven dient Abraham, Mosse, Samuel, Sullam, Vidal, Enoch..., de manera que hi ha noms que es repeteixen al cap del temps, com el de Mosse Sullam de Saporta (1473-1485), existent també el 1328.¹⁶⁰

De Torre, Satorra, Ça Torra o Ça Torre. Documentats ja el 1343, van viure a Cervera fins que el 1483 va morir Salamó Satorra.¹⁶¹ La seva filla Bonafilla hi va seguir vivint. Mosse Abraham Satorra hi va viure abans de 1366, any en què residia a Barcelona.¹⁶²

Des Cortal o Dez Cortal. Sembla un toponímic local. El 1366 vivia a Cervera Jafuda dez Cortal,¹⁶³ i el 1405, el metge mestre Abraham des Cortal.¹⁶⁴

¹⁵² Régné, 1978, p. 157; ACA, reg. 50, f. 168.

¹⁵³ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 39v-40r.

¹⁵⁴ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 30v.

¹⁵⁵ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 103r-103v.

¹⁵⁶ ACSG, FN, I, 4, Pere Dan, Llibre, 26.05.1346-26.12.1348, f. 89r.

¹⁵⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 7v.

¹⁵⁸ ACSG, Col·lecció Dalmaes, núm. 3009.

¹⁵⁹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 19v-20r.

¹⁶⁰ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

¹⁶¹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Nonum..., 16.04.1483-11.06.1484, f. 51v.

¹⁶² AHPB, 33/1, Pere de Pujol, Primer Manual, 1366-1368, f. 11r.

¹⁶³ ACSG, FN, I, Anònims, Iudeorum Liber, 25.06.1365-27.11.1366, f. 88r.

¹⁶⁴ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 3v.

3.4. Noms originats per la professió del seu primer portador

Quan encara no existien els cognoms, un altre apel·latiu que podia acompanyar el nom era l'ofici. En alguns casos el nom d'aquest ofici va quedar com a nom de la família. La major part dels oficis eren exercits per persones de qualsevol religió; per tant, aquests cognoms els trobarem en qualsevol grup de població.

A Cervera, tanmateix, són poc freqüents.

Hi ha *Alfaquims* ('metges') almenys entre 1351 i 1459. El 1357 ja hi vivia Dolça, vídua de Cresques Alfaquim,¹⁶⁵ i el 1358 hi va anar a viure Bonanasch Alfaquim;¹⁶⁶ tots dos es dedicaven al préstec de diners. El 1454 hi vivien Salamó Alfaquim i la seva dona, Goig.¹⁶⁷

Sartor ('sastre') podia ser tant el cognom com la professió d'Abraham Sartor (1372).¹⁶⁸ En el cas de Dolcich (Dolç) Sartor (1349-1351),¹⁶⁹ era indicatiu de la professió, ja que en algun document hi consta el seu segon nom, Issach, i després la professió, sastre.

Un Samuel *Torner* va viure a Cervera els anys 1355-1357.¹⁷⁰

El 1357 i fins a 1369 hi vivia un Abraham *Perpunter*.¹⁷¹

Els *Ferrer* van viure a Cervera a la segona meitat del segle XIV. Vidal Ferrer va anar fent estades a Barcelona i el 1394 s'havia traslladat a Perpinyà.¹⁷²

¹⁶⁵ ACSG, FN, I, 1, R. Rama, Llibre de Cristians, 1356-1357, f. 89r-90r.

¹⁶⁶ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 231v-232r.

¹⁶⁷ ACSG, Col·lecció Dalmaes, núm. 3009.

¹⁶⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 25.05.1372-10.12.1372, f. 80v-81r.

¹⁶⁹ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 56v-57r.

¹⁷⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 141.

¹⁷¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Cristians, 1356-1357, f. 266v-267r.

¹⁷² ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Escriitures Varies, 1380-1395.

3.5. *Noms indicatius de castes*

Els Levi. Amb el cognom *Levi* estan documentats a Cervera: Issach Levi (1399), Vidal Levi (1436), Jafuda Levi (1438)¹⁷³ i Nicim Levi (1473).¹⁷⁴ La condició de levita es transmet de pares a fills, però no sempre es manifesta com a cognom o com a part d'aquest. Un d'aquests casos és el del Salamó Lobell, un sastre originari de Montsó, que el 1473 vivia a Cervera. En alguns documents consta com a Salamó Lobell Levi,¹⁷⁵ en d'altres, com a Salamó Lobell, àlies *Levita*,¹⁷⁶ i en d'altres, com a Salamó Lobell, àlies *Fajardo*.¹⁷⁷ El seu fill, de Montsó (Samuel Lobell, àlies *Levita*), de vegades portava els dos àlies, i se l'anomenava Samuel Lobell Levita, àlies *Fajardo*.¹⁷⁸

Els Cohen. De la casta dels sacerdots, el 1330 ja estaven establerts a Cervera el Salamó Sullam Cohen i la seva família.¹⁷⁹ Era el pare d'Astruch Cohen, també dit Astruch Salamó Cohen;¹⁸⁰ d'Issach Cohen, també dit Issach Salamó Cohen,¹⁸¹ i de Samuel Cohen.¹⁸² El 1419 s'hi va establir Samuel Cohen, de Santa Coloma de Queralt;¹⁸³ el 1422, Davi Cohen, de Solsona, i el 1432, Issach Cohen, de Ponts.¹⁸⁴

3.6. *Noms que fan referència a qualitats morals (bons desitjos dels pares)*

Bendit, Deuslogar o Baruch. Mestre Bendit, pare d'Abraham Bendit,¹⁸⁵ ja va morir a Cervera abans de 1328.¹⁸⁶ Als voltants de 1350 hi vivien, a més

¹⁷³ ACSG, FN, I, 36, Joan Martell, Liber Requisitionis et Protestationis, 1437-1438, f. 104r-v.

¹⁷⁴ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 33r.

¹⁷⁵ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3010.

¹⁷⁶ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 55v-56r.

¹⁷⁷ ACSG, FN, I, 43, Joan Pont, Manuale, 27.12.1465-15.04.1466, f. 2r.

¹⁷⁸ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 66r-v.

¹⁷⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 19.11.1353-02.03.1355, f. 62r-63r.

¹⁸⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 08.11.1351-16.02.1352, f. 27r.

¹⁸¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 03.04.1350-05.08.1351, f. 69r-v.

¹⁸² ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 04.12.1351-12.08.1352, f. 47v.

¹⁸³ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 30v.

¹⁸⁴ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1426-1441, f. 46r.

¹⁸⁵ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Liber Notularum, 20.09.1364-10.11.1365, f. 12.

¹⁸⁶ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

a més d'Abraham Bendit, Issach Mosse Bendit, el seu fill Cresques,¹⁸⁷ Bondio Bendit¹⁸⁸ i Issach Bendit.¹⁸⁹ Mestre Sullam Bendit, físic de Cervera documentat entre 1375 i 1391, també era conegut com a mestre Sullam Deuslogar, mestre Bendit del Logar i «mestre Sullam Bendit, també dit Deslogar».¹⁹⁰ Finalment, els anys 1446-1469 vivia a Cervera Davi Bendit, casat amb Reginó. Els seus fills i nets no portaven el cognom *Bendit*, sinó *Baruch* ('beneït', en hebreu).¹⁹¹

Bonafeu. Jucef Bonafeu i la seva dona Goig vivien a Cervera el 1291; Issach Bonafeu i Bonadona, cap a 1350-1367.¹⁹²

Boniac. Els Boniac, de Santa Coloma de Queralt, abans de 1347 havien casat una filla amb Asser Roven, de Cervera.¹⁹³ Cap a 1400 hi trobem Astruc Boniac.¹⁹⁴

Bonanasch. Issach Bonanasch i família estan documentats entre 1347 i 1363.¹⁹⁵

Bonnin. Issach Bonnin, de Lleida, el 1473 vivia a Cervera.¹⁹⁶

Bonsenyor. Abraham¹⁹⁷ i Astruch Bonsenyor¹⁹⁸ estan documentats els anys 1422-1424.

3.7. *Altres cognoms de jueus que van residir a Cervera*

A part dels cognoms que hem vist, a Cervera hi van viure jueus i famílies jueves amb altres cognoms patronímics, geogràfics i també amb orígens i significats poc coneguts.

¹⁸⁷ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 73-74.

¹⁸⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 12r.

¹⁸⁹ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 64r.

¹⁹⁰ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Liber Notularum, gener-desembre de 1375, f. 10r.

¹⁹¹ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3049 (1486).

¹⁹² Régné, 1978, p. 291; ACA, reg. 67, f. 49.

¹⁹³ ACSG, FN, I, 2, Jaume Ferrer, Llibre, 17.02.1349-19.08.1350, f. 62r.

¹⁹⁴ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 17v.

¹⁹⁵ ACSG, FN, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 03.07.1350-13.01.1353, f. 23v-24r.

¹⁹⁶ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 23v-24r.

¹⁹⁷ ACSG, FN, I, 24, Pere Noguers, Testaments, 1421-1424, f. 35v.

¹⁹⁸ ACSG, FN, I, 22, Pere de Solanelles, Manual 1424, f. 128r.

Una llista en ordre cronològic d'alguns dels que no hem inclòs en els apartats anteriors ens donarà més informació sobre l'origen dels jueus de Cervera:

Durand. El 1291 Astruc Durand i els fills del seu difunt germà vivien a Cervera.¹⁹⁹

Gracià. Vidal Gracià està documentat entre 1323²⁰⁰ i 1372;²⁰¹ durant aquest període hi podien haver dues persones diferents amb el mateix nom. El 1416 s'hi va establir Jucef Gracià, originari de la Seu.²⁰² El 1432 està documentat Salamó Gracia;²⁰³ Issach Gracià, fill de Jucef, està documentat entre 1435 i 1464,²⁰⁴ i un Mosse Gracià, el 1419.²⁰⁵ *Gracià* s'utilitzava sempre com a segon nom, tot i que en un document de 1424 consta com a testimoni Gracià Jucef, que podria ser el mateix Jucef Gracià que vuit anys enrere havia arribat de la Seu.

Tauell (Tael, Tahuell). Jacob Tauell, casat amb Dolça, i el seu fill Abraham Tael estan documentats entre 1325 i 1328.²⁰⁶

Bonet. Samuel Bonet va viure a Cervera entre 1328 i 1353.²⁰⁷ El 1362 hi vivia un Abraham Bonet que era originari de Perpinyà.²⁰⁸

Zabarra. Els Zabarra estan documentats a Cervera entre 1328 i 1354: Bonastruch Zabarra²⁰⁹ era el pare de Jucef Zabarra, que era el pare de Bonastruch Zabarra;²¹⁰ posaven al primer fill el nom de l'avi patern.

¹⁹⁹ Régné, 1978, p. 402; ACA, reg. 85, f. 91.

²⁰⁰ ACSG, FN. I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329 (1328).

²⁰¹ ACSG, FN. I, 1, Ramon Rama, Llibre, 25.05.1372-10.12.1372, f. 91v.

²⁰² ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 17v.

²⁰³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038.

²⁰⁴ ACSG, FN, I, 36, Joan Martell, Liber Requisitionis et Protestationis, 1437-1438, f. 31.

²⁰⁵ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 35v.

²⁰⁶ ACSG, FN. I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

²⁰⁷ ACSG, FN. I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

²⁰⁸ ACSG, FN. I, Anònims, Llibre de Jueus i Cristians, 17.11.1362-15.02.1363, f. 47r.

²⁰⁹ ACSG, FN. I, Anònims 1, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

²¹⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 19.11.1353-02.03.1355.

Avinay (o *Aninay*). Vidal Aninay va viure a Cervera fins que, poc abans de 1340, hi va morir.²¹¹

Bonastruch. Jucef Bonastruch i Jucef Bonastruch Zabarra van ser coetanis (1341-1351), però eren dues persones diferents.²¹²

Ravalia (*Ravaila*, *Ravalla*, *Ravaya*). Estan documentats entre 1328²¹³ i 1378.²¹⁴

Cellem. El primer que trobem a Cervera és Enoc Cellem, el 1328.²¹⁵ El 1405 encara hi vivia Mosse Cellem.²¹⁶

Falaquera. Van arribar de Tudela (Navarra) cap a 1340.²¹⁷

Cerç. Els germans Maimo i Açanell Cerç estan documentats entre 1340 i 1365.²¹⁸

Maçana. Issach Maçana està documentat entre 1340 i 1347.²¹⁹

Malet. Documentat entre 1341 i 1417.²²⁰ Aquest cognom també el portaven cristians, com Guillem Malet, que hi vivia el 1347.²²¹

Calot. Issac Calot i el seu fill Jucef Calot estan documentats a Cervera entre 1347 i 1362.²²² El 1358 Jucef vivia a Tàrrega,²²³ i el 1362 s'hi havia traslladat també el seu pare.²²⁴ Sembla que la família era originària de Carrió o Navarra, i abans, de França.

²¹¹ ACSG, FN, I, 8, Francesc Sastre, Christianorum et Judeorum Liber, 1353-1354, f. 110v (1334, Vidal Aninay; 1353, difunt). ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 3v-4r (1340, Vidal Aninay difunt).

²¹² ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 25.03.1347-21.11.1347, f. 32v.

²¹³ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329 (Jafia Ravaya).

²¹⁴ ACSG, Col·lecció Dalmases, 20.10.1378 (Astruch Ravaylla).

²¹⁵ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

²¹⁶ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, 7r.

²¹⁷ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 6v.

²¹⁸ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 9r.

²¹⁹ ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, Manual, 29.01.1340-23.12.1341, f. 24r.

²²⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 85v-86r.

²²¹ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 26.03.1347-21.11.1347, f. 25r.

²²² ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 26.03.1347-21.11.1347.

²²³ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 217r-218r.

²²⁴ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual 1358-1362, f. 165r-v.

Mercadal, Mercadell. El 1348 va arribar a Cervera Bonjuha Mercadell, originari de Santa Coloma.²²⁵ El 1350 hi vivien Vidal Mercadal²²⁶ i Issach o Salamó Issach Mercadal,²²⁷ que era fill d'Issach Mercadal, difunt el 1351.²²⁸

Sayol o Assayol. Originaris de Saragossa, van arribar a Cervera cap a 1422.²²⁹ Temps enrere ja hi vivia un Issach Sayol (1351).²³⁰

Falco. Jucef Falco vivia a Cervera el 1352.²³¹

Calouri. Jacob Calouri i la seva dona Sol van arribar de Pamplona el 1352.²³²

Jabaz, Jabbaz, Zabbat. El 1348 va fer testament a Cervera Issach Jucef Zabbat, àlies de *Carrió*. La grafia del nom, així com el mateix nom, varia segons els documents: consta també com a Issac de Carrió o Jucef Zabbat (els de Carrió).²³³ Davi Jabaz està documentat com a jueu de Cervera els anys 1359-1361.²³⁴ Probablement els Jabaz, Zabbat... i els Carrió que van viure a Cervera eren de la mateixa família i provenien del mateix lloc.

Ascarell, Azcarell. Astruch Azcarell, probablement originari de Santa Coloma, vivia a Cervera el 1361.²³⁵

Toroç. Aquest nom el trobem escrit *Terroç, Terroz, Teroç, Tarroç*... Un document de 1483 es refereix als germans Issach i Astruch Toroç com «els Tarroços».²³⁶ *Toroç* s'utilitzava tant de primer com de segon nom. Toroç

²²⁵ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Jueus, 1352-1354, f. 16r.

²²⁶ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 2v-4r.

²²⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 2v.

²²⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 41v-42v.

²²⁹ ACSG, FN, I, 24, Pere Noguers, Testaments, 21.02.1421-10.02.1424.

²³⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre, 04.03.1350-05.08.1351, f. 45r.

²³¹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Jueus, 1352-1354, f. 46v.

²³² ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum 1350-1353, f. 25r.

²³³ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 215v.

²³⁴ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 37.

²³⁵ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 103.

²³⁶ ACSG, Manuscrits, 04.12.1483.

Sullam (1328)²³⁷ era probablement el pare de Sullam Toroç (1362).²³⁸ Altres Toroç dels quals tenim notícia són Asday Toroç (1357);²³⁹ un Astruch Toroç (1361-1362);²⁴⁰ un Astruch Toroç que va arribar de Ponts el 1416;²⁴¹ Sentou Toroç, casat amb Claro el 1454,²⁴² i probablement el pare dels Toroç als quals fa referència la sentència arbitral del 1483. El Manifest de 1490 fa referència a Issac Toroç, però no va fer-hi cap declaració.²⁴³

De la Cavalleria. Sullam de la Cavalleria, de Barcelona, el desembre de 1361 ja vivia a Cervera.²⁴⁴ Estava casat amb Mirona, filla d'Enoch Saporta. El 1435 Dolça, filla de Benvenist de la Cavalleria, es va casar a Bellpuig amb Mosse Saporta.

Brunell. Els Brunell de Cervera eren originaris de Montblanc; el primer que hi trobem és Sullam Brunell, que entre 1343 i 1348 havia residit a Tàrraga. El 1366 ja consta com a difunt.²⁴⁵ *Brunell* podria correspondre a un topònim del nord de França.

Manuel. Mano Manuel, probablement originari de França, està documentat entre 1377 i 1379.²⁴⁶

Samarell. El 1379 Issach Samarell, de Fraga, va fixar el seu domicili a Cervera, on van viure els seus fills i descendents fins a 1492.²⁴⁷ Abans de 1379, el 1343, ja vivia a Cervera un Jucef Samarell, també casat i amb fills.²⁴⁸

²³⁷ ACSG, FN, I, Anònims, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.

²³⁸ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 131.

²³⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 186v-187v.

²⁴⁰ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 103.

²⁴¹ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 23v.

²⁴² ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

²⁴³ ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1490.

²⁴⁴ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, Manual, 31.12.1358-17.11.1362, f. 86v-87r.

²⁴⁵ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Fragment de Llibre, 03.09.1365-04.08.1366, f. 10r-11r.

²⁴⁶ ACSG, FN, I, Anònims, Llibre de Jueus, 27.08.1377-24.06.1379, f. 131v-132r.

²⁴⁷ ACSG, FN, I, Anònims, Llibre de Jueus, 27.08.1377-24.06.1379, f. 152 r-v.

²⁴⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Christianorum Liber, 19.11.1353-02.03.1355, f. 11r-12r.

Cabrit. Issach Cabrit, de Barcelona, va residir a Cervera el 1390.²⁴⁹ Abans d'aquest any van viure a Cervera altres Cabrit, com Bonjuha Cabrit, que hi vivia el 1351,²⁵⁰ i Astruc Cabrit, que hi vivia el 1365.²⁵¹ El 1391 hi vivia Mosse Cabrit.²⁵²

Caravida. Issach Caravida i mestre Bonjuha Caravida eren a Cervera el 1391.²⁵³

Adido. El 1427 Salamó Adido vivia a Cervera.²⁵⁴

Badoç. Rossell Badoç està documentat el 1402.²⁵⁵ El 1427 hi vivia Samuel Badoç.²⁵⁶

Rimoch. Documentats a Cervera entre 1406²⁵⁷ i 1446.²⁵⁸

Algo. Mosse Algo era un sabater que va viure a Cervera els anys 1413-1417.²⁵⁹

Orabona. Els Orabona estan documentats entre 1416 i 1449, any en què hi van quedar la dona i les filles d'Issach Orabona.²⁶⁰

Gallipapa. El 1416 Astruc Galipapa, de la Seu d'Urgell, va demanar permís per residir a Cervera amb la seva família;²⁶¹ el 1454 hi quedava Jucef Galipapa.²⁶²

²⁴⁹ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391, f. 78v.

²⁵⁰ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 1350-1353, f. 11v.

²⁵¹ ACSG, FN, I, Anònims, Iudeorum Liber, 25.06.1365-27.11.1366, f. 5r.

²⁵² ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Manual, 30.09.1391-05.01.1408, f. 7v-9v.

²⁵³ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391, f. 164 i 217.

²⁵⁴ ACSG, FN, I, 20, Pau Teixidó, Manual, 07.01- 31.12, 1427 f. 20v-21v.

²⁵⁵ ACSG, FN, I, 21, Jaume Forner, Manual 1402, f. 16.

²⁵⁶ ACSG, FN, I, 20, Pau Teixidó, Manual, 07.01- 31.12, 1427 f. 19r-20r.

²⁵⁷ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 13r (1406: Astruc Rimoc).

²⁵⁸ Llobet, 2011.

²⁵⁹ ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre, f. 38 i altres.

²⁶⁰ ACSG, Manuscrits Jueus, 21.11.1449.

²⁶¹ ACSG, FM, Llibre de Veinatge, 1415-1425, f. 18r.

²⁶² ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

Natronay. Originaris de Tortosa, el 1417 Fahim Natronay va obtenir un permís de residència per a ell i la seva família a Cervera per sis anys.²⁶³ El 1454 hi vivien Abraham Natronay («Abram Atronay»), la seva dona Astruga i la vídua de Fahim Natronay.²⁶⁴

Cap. Issach Cap està documentat com a jueu de Cervera entre 1432 i 1450.²⁶⁵

Almoli. Jucef Almoli vivia a Cervera el 1437,²⁶⁶ i un altre Jucef Almoli, el 1490.²⁶⁷

Sarruch, Çarruch. Documentats entre 1444²⁶⁸ i 1492. Al maig de 1492 Jucef Çarruc era un dels consellers de l'aljama.²⁶⁹

Azfor. Jucef Azfor està documentat entre 1446²⁷⁰ i 1454.²⁷¹

Caxo. Samuel Caxo i la seva dona, Tolrana, vivien a Cervera el 1454.²⁷²

Chinili. Astruch Chinili era un sastre que vivia a Cervera el 1460.²⁷³

Teri (o *Ceri*). Salamó Teri (o Ceri) era sastre a Cervera el 1460.²⁷⁴

Billam. Mosse Billam està documentat el 1469.²⁷⁵

Arruti, Aruti, Aroti. Documentats a Cervera entre 1472 i 1491. Issach era sastre,²⁷⁶ i Salamó, sabater.²⁷⁷

²⁶³ ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425, f. 26r.

²⁶⁴ ACS, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

²⁶⁵ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3038.

²⁶⁶ ACSG, FN, I, 36, Joan Martell, Liber Requisitionis et Protestationis, 1437-438, f. 29r.

²⁶⁷ ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1490.

²⁶⁸ ACSG, FN, I, 31, Llorens Perull, Manual 1443-1444, f. 84v.

²⁶⁹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Quartum Decimum Manuale..., 1490-1492, f. 29r-v.

²⁷⁰ Llobet, 2011.

²⁷¹ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

²⁷² ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3009.

²⁷³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3045.

²⁷⁴ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3045.

²⁷⁵ ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1490.

²⁷⁶ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, ...Secundum Manuale..., 13.03.1489-20.10.1490, f. 51v.

²⁷⁷ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3015.

Andali. Entre altres Andali que van viure a Cervera entre 1472 i 1492,²⁷⁸ hi trobem Vidal Andali,²⁷⁹ el seu fill Bonanasch Andali,²⁸⁰ Natan Andali,²⁸¹ Mosse Andali²⁸² i Bondio Andali.²⁸³

Sauli. Salamó Sauli, de Lleida, el 1473 vivia a Cervera.²⁸⁴

Revi. Salamó Revi, el 1473, es va traslladar de Lleida a Cervera.²⁸⁵

Naçan, Açan. El 1480 van arribar Abraham Naçan, d'Agramunt, i el seu nebot Benvenist Naçan, fill del difunt Mosse Açan, de Perpinyà.²⁸⁶

Mandil. Jucef Mandil, de Lleida, el 1486 vivia a Cervera.²⁸⁷

Salom. Els Salom van viure a Cervera a finals del segle xv.²⁸⁸

4. Noms compostos per més de dos de simples

4.1. Jueus que portaven tres noms

Algunes famílies anomenaven els fills amb tres noms. El cognom hereditari era el tercer nom i els dos primers eren els que canviaven, amb els mateixos criteris que en els noms formats per dos patronímics. Als documents sovint hi figuraven només amb dos dels noms.

Hi ha Adrets que portaven dos noms i Adrets que en portaven tres (1328-1492), com Issach Astruch Adret,²⁸⁹ fill d'Astruch Issach Adret (1377-1391);

²⁷⁸ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3015.

²⁷⁹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Primum Manuale...*, 04.10.1471-19.11.1472, f. 29v.

²⁸⁰ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Octavum Manuale...*, 30.08.1481-24.04.1482, f. 54r-v.

²⁸¹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *...Manuale Secundum...*, 20.11.1472-20.05.1474, f. 13r-v.

²⁸² ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Manuale septimum...*, f. 78v-79r.

²⁸³ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Manuale Nonum...*, 16.04.1483-11.06.1484, f. 78v-79r.

²⁸⁴ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *...Manuale Secundum...*, 20.11.1472-20.05.1474, f. 55v-56r.

²⁸⁵ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *...Manuale Secundum...*, 20.11.1472-20.05.1474, f. 26v-27r.

²⁸⁶ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *...Manuale Septimum...*, f. 15.

²⁸⁷ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *...Manuale Decimum...*, f. 97v.

²⁸⁸ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, *Tertium Manuale*, 23.10.1490-01.02.1493 (Issac Salom, 1490).

²⁸⁹ ACSG, FN, Cervera, 14, Antoni Agramuntell, *Protocolum*, 11.08.1385-09.12.1391, f. 64r.

Abraham Perfet Adret (1347-1394);²⁹⁰ Bonjuha Bonafos Adret (1362-1369);²⁹¹ Salamó Bonafos Adret (1340-1372);²⁹² Bonjuha Jucef Adret (1491);²⁹³ Bonnin Salamó Adret (1385);²⁹⁴ Issach Abraham Adret (1385);²⁹⁵ Salamó Astruch Adret (1362);²⁹⁶ o Salamó Samuel Adret (1390-1391).²⁹⁷ Quan corresponia posar *Adret* de primer nom, dos dels noms coincidien, com Adret Salamó Adret (1405-1427),²⁹⁸ que era fill de Salamó Adret.

Del grup dels Cohen, Issach Salamó Cohen (1346-1350), Astruch Salamó Cohen (1353) i Samuel Salamó Cohen (1354) eren fills de Salamó Sullam Cohen (1330-1350);²⁹⁹ primer nom, el propi; segon, el primer nom del pare; tercer, el nom de família.

Issach Baró Crexent i Jucef Baró Crexent (1453-1492) eren fills de Baró Crexent; podien figurar com a Issach Baró i Jucef Baró.³⁰⁰ A la documentació de Cervera, als Baró Crexent els trobem indistintament com a Baró Crexent, com a Baró o com a Crexent.

Issach Jacob de Querci (1454-1492),³⁰¹ fill de Jacob de Querci, en els documents en què només consta amb dos dels noms el trobem com a Issach de Querci i també com a Issach Jacob. El seu fill també portava tres noms, Jacob Issach de Querci.³⁰² el primer nom és el de l'avi patern, i el segon i tercer noms, el nom i cognom del pare.

²⁹⁰ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, *Esriptures Vàries*, 1380-1395, f. 31r-v.

²⁹¹ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, *Manual 1358-1362*, f. 164 r-v

²⁹² ACSG, FN, I, 3, Bernat de Vilaplana, *Manual*, 2.01.1340-23.12.1341, f. 9v-10r.

²⁹³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3015.

²⁹⁴ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, *Protocollum* 11.08.1385-09.12.1391, f. 23r-v.

²⁹⁵ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, *Protocollum* 11.08.1385-09.12.1391, f. 2r-3v.

²⁹⁶ ACSG, FN, I, 7, Pere Cortés, *Liber Not.*, 1366-1367, f. 12r-v.

²⁹⁷ ACSG, FN, I, 12, Jaume Sabater, *Manual*, 03.01.1390-27.12.1391, f. 17v.

²⁹⁸ ACSG, Col·lecció Manuscrits, *Llibre*.

²⁹⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, *Llibre*, 04.03.1350-05.08.1351, f. 69r-v.

³⁰⁰ ACSG, Col·lecció Dalmases, 24.03.1489.

³⁰¹ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Quintum Decimum Manuale...*, 1492-1493, f. 24v-25r.

³⁰² ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, *Manuale Septimum...*, f. 15v-16r.

4.2. *Jueus que portaven quatre noms*

Molt puntualment trobem documents amb jueus que figuren amb quatre noms:

- Mosse Issach Sullam de Saporta, també Mosse Issach Sullam (1484-1489).³⁰³
- Issach Mosse Sullam de Saporta.³⁰⁴
- Cresques Bellshom Nicim Levi (1473-1474),³⁰⁵ habitualment Cresques Nicim o Nicim Levi.
- Mosse Abraham Astruch Satorra (1364).³⁰⁶

5. Els àlies

Algunes persones eren més conegudes pel seu àlies que pel seu nom. En alguns documents hi consta tant el nom com l'àlies, però en altres només hi consta un dels dos i cal comparar-ne diversos per veure que corresponen a una mateixa persona.

Moltes vegades aquests àlies indicaven el lloc d'origen d'aquella persona, com és el cas d'uns jueus que van arribar de Carrió, de Talavera, de Melgueil, de Narbona.

El 1346 van arribar a Cervera uns jueus de Carrió. El seu nom de família era *Jabbar* o *Zabbat* o *Jabbaz*... Issach Jucef Zabbat, àlies *de Carrió*, va fer testament a Cervera. Quan va morir va deixar fills petits. Els seus fills i altres de Carrió van seguir utilitzant aquest àlies toponímic com a nom propi fins passat l'any 1398.

Issach Abnaxeç, que va viure a Cervera els anys 1351-1352, consta en alguns documents com a Issach de Talavera; en d'altres, com a Issach Abnaxeç, i en d'altres, com a Issach Abnaxeç, àlies *Issach de Talavera*.³⁰⁷

³⁰³ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3014.

³⁰⁴ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Octavum Manuale, 30.08.1481-24.04.1482, f. 88v.

³⁰⁵ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 33.

³⁰⁶ ACSG, FN, I, 10, Pere Montreal, Liber Notularum, 20.09.1364-10.11.1365, f. 13.

³⁰⁷ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Liber Iudeorum, 03.07.1350-13.01.1353, f. 10v.

En un document de març de 1356 consta que *Jucef Roitg* era l'àlies de Jucef de Malguir (Melgueil).³⁰⁸ Habitualment està documentat (1353-1361) com a Jucef de Malguir, tot i que en alguna ocasió només consta com a Jucef Roitg.³⁰⁹

L'apel·latiu *narboni*, que hem mencionat entre els cognoms toponímics, el tornem a trobar el 1473 amb Bonet Bellshom, conegut també com a Bonet Bellshom *narboni* (1473-1492),³¹⁰ i Vidal Bonet Bellshom, també Vidal Bonet *narboni* (1490-1491).³¹¹

Mosse Jucef i el seu fill Jucef Mosse, originaris de Santa Coloma de Queralt, portaven l'àlies *Geromatzano*, *Gora Matzano* o *Gormezano*.³¹² Segons l'última d'aquestes grafies, que en altres llocs es va consolidar com a cognom, sembla que es podria tractar d'un gentilici, 'de Gormaz'.

A la segona meitat del segle xv vivien a Cervera els germans Issach Mosse Sullam i Mosse Benvenist Sullam, fills de Mosse Sullam. Issach Mosse Sullam³¹³ també era conegut com a Issach Sullam.³¹⁴ Mosse Benvenist Sullam³¹⁵ era Mosse Benvenist, Benvenist Sullam³¹⁶ o Benvenist Sullam, àlies *Mosse*; en un document de 1492 hi consta Mosse Benvenist Sullam, vulgarment dit «lo sosie del comte» («judeum vulgariter dictum lo sosie del comte»).³¹⁷

6. Identificatius addicionals

A més a més dels noms, cognoms, apel·latius i àlies utilitzats per a la identificació de les persones, de vegades encara s'havia de recórrer a altres identificatius.

³⁰⁸ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 164r-v.

³⁰⁹ ACSG, FN, I, 1, Ramon Rama, Llibre de Procuracions, 29.12.1351-07.02.1358, f. 164.

³¹⁰ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, ...Manuale Secundum..., 20.11.1472-20.05.1474, f. 13 (1473).

³¹¹ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, Tertium Manuale..., 23.10.1490-01.02.1493.

³¹² ACSG, FN, I, 14, Antoni d'Agramuntell, Protocol·lum, 07.05.1383-15.12.1383, f. 14v.

³¹³ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Decimum..., f. 34r-v.

³¹⁴ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Nonum..., 16.04.1483-11.06.1484, f. 51v.

³¹⁵ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, Tertium Manuale, 23.10.1490-01.02.1493.

³¹⁶ ACSG, FN, I, 53, Antoni Bonet, Manuale Decimum..., f. 58r.

³¹⁷ ACSG, FN, I, 55, Antoni Romeu, Tertium Manuale, 23.10.1490-01.02.1493.

Els matrimonis se celebraven en edats prou joves perquè en una mateixa família hi hagués dues o tres persones amb el mateix nom. Als documents se'ls identificava amb una referència a la família: «pare de...», «fill de...» (mestre Bellshom, difunt pare de mestre Bellshom, i mestre Bellshom, fill del difunt mestre Bellshom),³¹⁸ o amb una referència a les seves diferents edats, segons fossin més o menys grans l'un respecte de l'altre o dels altres: «major de dies», «júnior», «menor de dies» (Issach de Querci, major de dies;³¹⁹ pare d'Issach de Querci, menor de dies,³²⁰ i Issach de Querci, júnior,³²¹ fill de Jacob de Querci).

Aquests identificatius tenien una durada temporal. Quan el fill d'un mestre Bellshom tenia un fill amb el mateix nom passava de ser «fill de...» a ser «pare de...», i els que un dia van ser «el menor de dies» passaven a ser «major de dies». Cal sempre tenir en compte en quin moment es produeix aquest canvi.

7. Conclusions

Per a la realització d'aquest estudi hem anat fent un seguiment dels noms de jueus que van viure a Cervera, la qual cosa permet veure alguns dels criteris que s'aplicaven a l'hora de posar noms als fills. Prèviament i paral·lela, ha estat imprescindible l'estudi de la genealogia d'aquesta població.

Molts d'aquests noms són de fàcil comprensió, independentment de la grafia amb què es presentin, però n'hi ha d'altres que, quan van ser escrits, van ser interpretats per diversos escriptors cerverins, que els van escriure de maneres ben diverses, i ara han de passar per la nostra pròpia interpretació. Ens trobem amb noms escrits com «Zabbat» o «Jabas», «Malguir» o «Melgraya». L'entorn social, els idiomes, les genealogies són elements molt importants a tenir en consideració per fer un estudi onomàstic.

La importància de l'onomàstica de la població jueva a Cervera els segles XIII-XV rau en el fet que aquesta població es troba en un punt de confluència de

³¹⁸ ACSG, FN, I, 14, Antoni Agramuntell, Protocollum, 11.08.1385-09.12.1391, f. 27r.

³¹⁹ ACSG, FN, I, 46, Antoni Busquets, Manual, 05.02.1455-24.12.1456, f. 4r-v.

³²⁰ ACSG, FN, I, 45, Agustí Martell, Manual, 1454-1455, f. 71.

³²¹ ACSG, Col·lecció Dalmases, núm. 3041.

diferents vies de comunicació amb la resta del territori català i, per extensió, amb Aragó, Navarra i França. A més a més, a Cervera hi havia una comunitat jueva important, per la qual cosa hi va haver molts jueus d'altres regions que hi van anar a viure o a passar-hi temporades més o menys llargues.

En aquesta època, el sistema d'onomàstica no estava estandarditzat, i per tant, segons d'on provenien portaven nom de família o no. L'estudi d'aquestes famílies i dels seus noms ens va indicant l'origen d'alguns dels jueus de Cervera i alguns dels motius que els havien portat a canviar de residència, ja fossin personals, familiars, professionals, epidèmies o expulsions d'altres llocs. Cada tancament d'una comunitat jueva es reflecteix amb arribades de jueus. Alguns dels topònims francesos en són una mostra; les arribades de jueus de Barcelona arran dels fets de 1391 en són una altra.

Bibliografia i fonts

Fonts documentals

- ACSG, FN, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 27.01.1355-25.11.1355.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Llibre*, 13.05.1345-26.05.1347.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Llibre*, 04.03.1350-05.08.1351.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Liber Iudeorum*, 03.07.1350-13.01.1353.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Llibre*, 08.11.1351-16.02.1352.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Llibre de Jueus*, 24.02.1352-19.05.1354.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 19.11.1353-02.03.1355.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 27.01.1355-02.11.1355.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 11.05.1356-04.11.1357.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Christianorum Liber*, 30.01.1358-15.03.1358.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Llibre*, 25.05.1372-10.12.1372.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Liber Censualium Violariorum*, 1361-1364.
- ACSG, FN, Ramon Rama, *Liber Procurationum*, 29.12.1351-07.02.1358.
- ACSG, FN, Jaume Ferrer, *Llibre*, 17.02.1349-19.08.1350.
- ACSG, FN, Jaume Ferrer, *Llibre*, 04.12.1351-12.08.1352.
- ACSG, FN, Bernat de Vilaplana, *Manual*, 29.01.1340-23.12.1341.
- ACSG, FN, Pere Dan, *Llibre*, 26.05.1346-26.12.1348.
- ACSG, FN, Pere Cortés, *Manual* 1356-1358.
- ACSG, FN, Pere Cortés, *Manual*, 31.12.1358-17.11.1362.
- ACSG, FN, Pere Cortés, *Llibre*, 24.01.1352-28.11.1353.

- ACSG, FN, Pere Cortés, Liber Notularum, 1366-1367.
 ACSG, FN, Pere Cortés, Escriitures Vàries, 1380-1395.
 ACSG, FN, Francesc Sastre, Christianorum et Judeorum Liber, 1353-1354.
 ACSG, FN, Francesc Sastre, Llibre, 12.07.1356-14.12.1356.
 ACSG, FN, Pere Montreal, Llibre, 29.12.1362-05.09.1363.
 ACSG, FN, Pere Montreal, Liber Notularum, 10.07.1363-06.10.1364.
 ACSG, FN, Pere Montreal, L. Notularum, 20.09.1364-10.11.1365.
 ACSG, FN, Pere Montreal, Manual, 30.09.1391- 05.01.1408.
 ACSG, FN, Jaume Sabater, Manual, 03.01.1390-27.12.1391.
 ACSG, FN, Jaume Sabater, Llibre, 28.12.1383-20.12.1384.
 ACSG, FN, Jaume Sabater, Testaments i Altres, octubre de 1374 – gener de 1376.
 ACSG, FN, Antoni Agramuntell, Protocollum, 11.08.1385-09.12.1391.
 ACSG, FN, Pere de Salvanera, Llibre, 1397-1400.
 ACSG, FN, Pere de Salvanera, Manual, 1403-1404.
 ACSG, FN, Pau Teixidó, Manual, 07.01.1427-03.12.1427.
 ACSG, FN, Pau Teixidó, Liber Debit. Tam Christianorum Quam Judeorum, 1405-1411.
 ACSG, FN, Jaume Forner, Manual 1402.
 ACSG, FN, Jaume Forner, Liber Notularum, novembre de 1395 – agost de 1400.
 ACSG, FN, Pere de Solanelles, Manual, 1399-1401.
 ACSG, FN, Pere de Solanelles, Manual, gener-desembre de 1409.
 ACSG, FN, Pere de Solanelles, Manual, febrer-desembre de 1424.
 ACSG, FN, Pere Noguers, Manual, 1417-1419.
 ACSG, FN, Pere Noguers, 2n, Manuale Nubcialium Instrumentorum etc., 1427-1428.
 ACSG, FN, Pere Noguers, Liber Testamentorum Secundus, 1421-1424.
 ACSG, FN, Pere Noguers, Secundum Manuale Nubtialium Instrumentorum, 1427-1428.
 ACSG, FN, Llorens Perull, Manual, novembre de 1422 – juliol de 1423.
 ACSG, FN, Llorens Perull, Manual, 1443-1444.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Manual, gener de 1455 – desembre de 1457.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Manual, 03.01.1456-31.01.1456.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Manual, 11.01.1460-12.1460.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Manual, 09.12.1463-11.1466.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Manual, 03.01.1464-11.1464.
 ACSG, FN, Joan d'Albalat, Bossa Testaments.
 ACSG, FN, Joan Martell, Liber Requisitionem et Protestationem..., 1432-1437.

- ACSG, FN, Joan Martell, Liber Requisitionis et Protestationis, 1437-1438.
 ACSG, FN, Joan Martell, Liber Requisitionem et Protestationem, 1442-1444.
 ACSG, FN, Agustí Martell, Manuale, 01.09.1451-13.12.1453.
 ACSG, FN, Agustí Martell, Manual 01.12.1455-24.12.1456.
 ACSG, FN, Agustí Martell, Manual, 14.01.1457-21.12.1459.
 ACSG, FN, Agustí Martell, Manual, 01.04.1460-23.12.1460.
 ACSG, FN, Antoni Busquets, Manual, 05.02.1455-24.12.1456.
 ACSG, FN, Antoni de Saliteda, Manuale, 28.12.1490-12.12.1491.
 ACSG, FN, Antoni Bonet, Manuale Decimum..., 1484-1486.
 ACSG, FN, Antoni Bonet, Quartum Decimum Manuale..., 1490-1492.
 ACSG, FN, Antoni Bonet, ...Quintum Decimum Manuale..., 1492-1493.
 ACSG, FN, Antoni Romeu, ...Primum Manuale..., 06.01.1486-13.03.1489.
 ACSG, FN, Antoni Romeu, ...Secundum Manuale..., 13.03.1489-20.10.1490.
 ACSG, FN, Antoni Romeu, Tertium Manuale, 23.10.1490-01.02.1493.
 ACSG, FN, Antoni Romeu, Quintum Manuale..., 04.07.1495-30.06.1497.
 ACSG, FN, Antoni Romeu, Sextum Manuale..., 30.06.1497-12.10.1499.
 ACSG, FN, Pere Ponç, Manual, 1487-1488.
 ACSG, FN, Pere Ponç, Manual, 1490-1492.
 ACSG, FN, Pere Ponç, Manual, 1490-1497.
 ACSG, FN, Pere Ponç, Manual, 1493-1494.
 ACSG, FN, Anònims 1, Manual, 03.10.1328-02.05.1329.
 ACSG, FN, Anònims 3, Manual, 26.03.1347-21.11.1347.
 ACSG, FN, Anònims, Iudeorum Liber, 02.03.1357-06.10.1357.
 ACSG, FN, Anònims, Llibre de Jueus i Cristians, novembre de 1362 – febrer de 1363.
 ACSG, FN, Anònims, Iudeorum Liber, 25.06.1365-27.11.1366.
 ACSG, FN, Anònims 28, Llibre de Jueus, 27.11.1366-11.03.1367.
 ACSG, FN, Anònims, Llibre de Jueus, 27.08.1377-24.06.1379.
 ACSG, FN, Anònims, Llibre, 29.11.1448-20.12.1449.
 ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1340.
 ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1469.
 ACSG, FM, Llibre de Manifest Capcorral, 1490.
 ACSG, FM, Quèstia, Llibre de la Col·lecta, 1469.
 ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1415-1425.
 ACSG, FM, Llibre de Veïnatge, 1426-1441.
 ACSG, Manuscrits Jueus.
 ACSG, Col·lecció Manuscrits, Llibre.
 ACSG, Col·lecció Dalmases.

ACSG, Documents Hebreus.

AHPB, 33/1 Pere de Pujol, Primer Manual, 1366-1368.

Bibliografia

- BAER, Fritz (1929). *Die Juden im Christlichen Spanien. Urkunden und Regesten. I Aragonien und Navarra*. Berlín: Akademie-Verlag.
- CABALLERO, Marcos (2007). *De Cervera a Beer Seba. Genealogía de la familia judeocatalana Cavaller-Caballero y del cronista sefardí Bekor Eliyah Caballero*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral.]
- DURAN I SANPERE, Agustí (1977). *Llibre de Cervera*. Barcelona: Curial Edicions.
- LACAVE, José Luis (2002). *Medieval Ketubot from Sefarad*. Jerusalem: The Hebrew University Magnes Press (Hispania Judaica, vol. 11).
- LLOBET I PORTELLA, Josep M. (2011). «Una sentència arbitral sobre qüestions de l'aljama dels jueus de Cervera (1446)». *Tamid. Revista Catalana Anual d'Estudis Hebraics*, vol. 7, p. 73-85.
- (2013). «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis». *Tamid. Revista Catalana Anual d'Estudis Hebraics*, vol. 9, p. 51-84.
- MALKA, Jeffrey S. (2002). *Sephardic Genealogy. Discovering your Sephardic Ancestors and their World*. Jersey: Avotaynu, Inc. Bergenfield.
- RÉGNÉ, Jean (1978). *History of the Jews in Aragon. Regesta and Documents 1213-1327*. Jerusalem: The Hebrew University Magnes Press (Hispania Judaica, vol. 1).
- SECALL I GÜELL, Gabriel (1983). *Les jueries medievals tarragonines*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- (1986). *La comunitat hebrea de Santa Coloma de Queralt*. Tarragona: Diputació Provincial de Tarragona (Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Secció d'Arqueologia i Història, núm. 59).
- SURRIBAS CAMPS, M.ª José (2008). *The Notarial Archive of Cervera, Catalonia: a Source for the Study of Jewish Genealogy, Migrations and Life in the Middle Ages*. Jerusalem: International Institute for Jewish Genealogy and Paul Jacobi Center, Researches. <<https://www.iiig.org/research/cervera-archives/>>

Apèndix I

Relació de jueves de Cervera

Durant tot el temps d'estada dels jueus a Cervera, les dones no s'identificaven amb el nom de família, sinó amb el propi, acompanyat de referències familiars: «filla de...», «dona de...», «dona del difunt...».

Les referències documentals a unes quantes d'aquestes jueves ens permeten veure com es deien i com les mencionaven als documents, moltes vegades amb diminutius dels seus noms: *Astrugueta*, *Astrugona*, *Goiget*, *Durona*, *Tolraneta*.

Altadona, filla d'Adret Davi, dona de Bonnin Adret (1351)

Amorettes, dona d'Adret Salamó ben Adret (1453)

Anna, filla d'Issach Calot (1357)

Aster, dona del difunt Bonjuha Azday (1352)

Aster, dona d'Issach Alfrangi (1395)

Astruga, dona de Davi Adret (1331)

Astrugona, dona del difunt Bonnin Adret (1340)

Astrugona, dona d'Abraham Avizmel (1350-1362)

Astruga, filla de Rossell Asser (1351)

Astrugona, dona d'Astruch Biona (1351)

Astruga, dona d'Issach Abnaxeche (1351)

Astrugona, dona d'Astruch Jacob (1352)

Astruga, dona de Samuel Talavera (1354)

Astrugona, dona del difunt Astruch Perfet (1363)

Astruga, dona de Vidal Adret (1366)

Astrugona, dona de Mosse Cellem (1378)

Astrugona, dona de Samuel Sullam (1392)

Astrugona, dona de Sentou Jafuda (1395)

Astruga, mare del difunt Samuel Assayol (1422)

Astruga, dona del difunt Leo Jafuda (1422)

Astrugona, dona d'Adret Astruch (1454)

Astruga, dona d'Abraham Natronai (1454)

Astruga, dona d'Ezra Sayol (1454)

Astruga, dona de Jucef Sullam (1454)

Astruga, dona de Salamó Satorra (1454)

- Astrugona, dona de Lobell Samarell (1454)
Aurica, dona del difunt Mosse Andali (1474)
Belaire, dona del difunt de Mosse de Piera (1347)
Belaire, dona de Vidal Avinay (1340)
Belaire, dona de Salamó Saporta (1349)
Belaire, dona de Jacob de Querci (1390 difunta)
Belaire, dona del difunt Mosse Jucef (1384)
Belaire, dona de Jucef Mosse (1391)
Belaire, dona de Salamó Astruch Adret (1406)
Belaire, dona de Baró Creixent (1454)
Belaura, dona de Jucef Bonastruch (1352)
Blanquina, dona de Salamó Afananell (1454)
Blanquina, dona de Jacob de Querci (1481)
Bonadona, dona de Roven Mair (1345)
Bonadona, dona d'Astruch Abraham Satorra (1363)
Bonadona, dona d'Astruch Efrahim (1364)
Bonadona, dona d'Issach Bonafeu (1365)
Bonadona, dona d'Issach Samarell (1391)
Bonadona, dona d'Astruch Adret (1415)
Bonadona, dona d'Abraham Bonsenyor (1422-1423)
Bonadona, dona d'Issach Orabona (1442)
Bonadona, dona de Bonjuha Adret (1454)
Bonadona, dona d'Issach Sullam (1454)
Bonadona, dona de Jucef Cavaller (1485)
Bonadona, filla d'Issach Baruch (1486)
Bonafilla, dona del difunt Jucef Zabarra (1349)
Bonafilla, dona del difunt Issach Mosse de Castelló (1352)
Bonafilla, dona de Salamó Issach Mercadal (1352)
Bonafilla, dona d'Enoch Biona (1359)
Bonafilla, filla d'Issach Alfrangi (1395)
Bonafilla, filla d'Issach Samuel Baruch (1421)
Bonafilla, dona de Mosse Saporta (1454)
Bonafilla, dona de Samuel Saporta (1454)
Bonafilla, filla d'Issach Orabona (1457)
Bonafilla, filla de Salamó Satorra (1458)

- Bonafilla, dona de mestre Samuel Cavaller (1488)
- Bonfat, dona de Jacob de Querci (1454)
- Bonjorn, filla de Jucef Vidal (1348)
- Bonjorn, dona del difunt Samuel Assayol (1422)
- Bonjorn, dona de Vidal de Querci (1454)
- Bonosa, filla d'Issach Orabona, dona de mestre Mahir Alazar (1442)
- Cereta, dona d'Issach Calot (1357 difunta)
- Cidella, dona de Samuel Adido (1395)
- Claro, dona de Sentou Tarroç (1454)
- Comprada, dona de Samuel de Lunell (1417)
- Dulcia, dona del difunt Jacob Tauell (1328)
- Dolçona, filla de Daviu Abraham, dona de Sullam Biona (1350)
- Dolçona, dona del difunt Asser Rossell (1340)
- Dolcich, dona del difunt Cresques Alfaquim (1357)
- Dolcich, dona d'Abraham Bonet (1363)
- Dolcich, dona del difunt Lobell Malet (1365)
- Dulcia, dona de Vidal Gracià (1372)
- Dolcich, dona del difunt Abraham Adret (1395)
- Dolcina, dona de Bonjuha Jacobí (1402)
- Dolça, dona de Mosse Saporta (1435)
- Dolçona, dona de Mosse Sullam (1454)
- Dolça, dona d'Astruch Adret (1473)
- Donabella, dona del difunt Samuel Bonet (1353)
- Durona, filla d'Abraham de Ganges (1351)
- Durona, dona de Jucef Samarell (1351)
- Durona, dona d'Issach Samuel Baruch (1421)
- Durona, dona de Jucef Crexent (1454)
- Exervide, dona de Jucef Calot (1355)
- Ferrera, dona d'Abraham Astruch Satorra (1365)
- Gemila, dona de Jafia Ravalia (1346 difunta)
- Jamila, dona de Salamó Samarell (1432)
- Gentil, dona de Bonjuha de Boldú (1454)

- Goig, dona del difunt Astruch de Piera (1364)
Goig, dona del difunt Saltell Adret (1366)
Goig, filla de Mosse Cellem (1378)
Goig, filla de Sentou Jafuda (1416)
Goig, dona del difunt Issach Samarell (1418)
Goig, mare de Samuel de Lunell (1424)
Goig, filla de Samuel de Lunell (1427)
Goig, dona de Jucef Samarell (1432)
Goig, dona del difunt Samuel Cavaller (1444)
Goig, dona del difunt Samuel Samarell (1445)
Goig, dona del difunt Issach Adret (1450)
Goig, dona de Salamó Alfaquim (1454-1459)
Goig, dona de Samuel Sullam (1454)
Goig, dona del difunt Samuel Baró Crexent (1455)
Goig, filla de mestre Salamó Cavaller (1492)
- Gracia, dona del difunt Sentou Jafia (1347)
- Grandor, filla de Sentou Jafuda (1395)
- Liamos, dona de Benvenist Cohen (1454)
Liamos, dona d'Issach de Querci (1454)
Liamos, dona de Jucef Adret (1454)
Liamos, filla d'Issach Adret (1453)
- Lluna, Na (1347)
Lluna, dona de Jafuda Sullam (1454)
- Malca, filla d'Issach Eleazar, dona de Jacob de Querci (1390)
- Mairona, dona d'Astruch Bonastruch (1454)
- Mira, dona de Bonastruch Zabarra (1328)
Mira, dona de mestre Bendit (1343)
Mirona, filla de Daviu Abraham, dona de Perfet Biona (1350)
Mira, filla d'Enoch Saporta, dona de Sullam de la Cavalleria (1362)
Mira, filla d'Astruch Cavaller (1480)
Mireta, dona de Davi Samuel de Piera (1416)
- Petita (1357)
- Preciosa, dona de Jucef Vidal (1348)
Preciosa, dona de Davi Abraham (1350)

- Preciosa, dona del difunt Perfet Sullam (1350)
Preciosa, dona de Jacob Sentou (1454)
Preciosa, dona del difunt Issach Baruch (1491)
Puria, dona d'Astruch Cavaller (1454)
Regina, dona del difunt Maimo Cerç (1348)
Regina, dona de Roven Asser (1349)
Regina, dona d'Asser Rossell (1349)
Regina, dona d'Astruch Maimo (1351)
Regina, filla de Rossell Asser (1351)
Regina, filla d'Astruch Biona (1350)
Regina, dona d'Astruch Cohen (1352)
Regina, dona d'Issach Bonanasch (1352)
Regina, dona d'Astruch Malet (1354)
Reginó, dona del difunt Astruch Cohen (1362)
Regina, filla del difunt Esmies Salamó Adret, dona de Salamó Astruch (1376)
Reginó, dona del difunt Mair Abraham (1402)
Reginó, dona d'Issach Adret (1437)
Reginó, filla d'Adret Salamó Adret (1438)
Reginó, dona del difunt Salamó Cohen (1444)
Reginó, dona d'Issach Sullam (1454)
Regina, dona de Samuel Sullam (1454)
Reginó, dona de Bellshom Sullam (1454)
Reginó, dona de Davi Bendit (1454)
Reginó, dona d'Issach Gracià (1454)
Reginó, dona del difunt Fahim Natronay (1454)
Regina, dona d'Issach Adret (1454)
Reginó, dona d'Issach de Querci, menor de dies (1454)
Reginó, dona de Jafuda de Querci (1469)
Reginó, filla d'Issach Arruti (1472)
Regina, filla de Lobell Samarell, dona d'Issach Mosse Sullam (1485)
Reginó, dona de Mosse Andali (1491)
Reina, dona de Samuel de Forn (1281)
Sara, dona del difunt Menahem de Querci (1375)
Sara, dona de Salamó de Belcaire (1395)
Sara, filla de Jacob de Querci, dona de Jucef Cavaller (1460)
Sita, dona del difunt Abraham Dangor (1377)

Sobredona, filla de Samuel de Lunell, dona d'Issach de Querci (1454)

Sol, dona de Jacob Calouri (1352)

Tolrana, filla de David Abraham (1350)

Tolsana, dona d'Adret Daviu (1352)

Tolrana, dona de Jacob Issach de Fanjaus (1355)

Tolrana, filla d'Abraham Perfet Adret (1395)

Tolrana, dona de Samuel Caxo (1454)

Tolrana, dona d'Astruch Adret (1458)

Vidala, dona del difunt Efrahim Bellshom (1364)

Apèndix II

Relació de jueus de Cervera

Abamari Asday (1390)

Abamari Astruch Rossell (1328)

Abamari Rossell (1336-1353)

Abraham Abencanes (Faent Canes, Canes, Canyes) (1427-1446)

Abraham Abizmel (1350-1365)

Abraham Adret (1375-1395; 1394 difunt)

Abraham Adret (1395-1424)

Abraham Alfaça (1415-1422)

Abraham Astruch (1283-1301)

Abraham Astruch Adret (1366)

Abraham Astruch Satorra (1359-1367)

Abraham Benbolat (1488)

Abraham Bendit (1347-1366)

Abraham Biona (1352)

Abraham Bonet (1362-1367)

Abraham Bonsenyor (1422-1423)

Abraham Canes (1432-1446)

Abraham Cavaller (1444)

Abraham Dangor (1347-1377; 1379 difunt)

Abraham Daviu (1422)

Abraham de Bonastre (1365)

Abraham de Ganges (Guany, Guanie, Gauge...) (1340-1351; 1351 difunt)

Abraham des Cortal, mestre; físic (1405)

Abraham de Portella (1286)
Abraham des Portell, físic (1399-1406)
Abraham Fahim Avent Canes (1431-1432)
Abraham Issach Adret (1347-1390)
Abraham Jacob (1352)
Abraham Jacobi (1385)
Abraham Naçan (1480)
Abraham Natronay (1446-1454)
Abraham Navarro (1406-1415)
Abraham Perfet Adret (1391-1407)
Abraham Perpunter (1357-1368)
Abraham Samarell (1399-1446)
Abraham Saporta (1290)
Abraham Sartor, sastre (1372)
Abraham Saul Dangor (1377)
Abraham Sullam (1352-1402; 1405 difunt)
Abraham Sullam (1491)
Abraham Tauell (1328)

Açan Adret (1377-1385)
Adret Abraham (1395-1399; 1399 difunt)
Adret Astruch (1340)
Adret Astruch (1473)
Adret Astruch (1417-1455)
Adret Daviu (1340-1377)
Adret Issach (1454-1456)
Adret Salamó / Adret Salamó Adret (1405-1427; 1438 difunt)

Alatzar, Rabi (1479)

Ali Salamó (1418)

Asday Brunell (1366)
Asday Cresques (1396)
Asday Toroç (1357)

Asser Rossell (1340-1351)
Asser Roven (1347-1352)

Astruch Abamari Rossell (1345-1347; 1352 difunt)
Astruch Abenafia (1407-1418)

Astruch Abraham (1304)
Astruch Abraham Satorra (1363)
Astruch Adret (1376-1388)
Astruch Adret (1408-1415)
Astruch Adret (1453-1487)
Astruch Adret Daviu (1376)
Astruch Ascarell (1361)
Astruch Asday (1351-1361)
Astruch Biona (1340-1352)
Astruch Bonastruch (1446-1458)
Astruch Boniac (1406)
Astruch Bonjuha (1385-1391)
Astruch Bonsenyor (1424)
Astruch Cabrit (1365)
Astruch Cavaller (1451-1457)
Astruch Cavaller (1474-1491)
Astruch Cellem (1355-1385)
Astruch Chinilli, sastre (1460)
Astruch Cohen (1350-1362; 1362 difunt)
Astruch Cohen (1480)
Astruch Cresques (1346-1349)
Astruch Davi de Piera (1390-1392; 1392 difunt)
Astruch Daviu (1385-1391)
Astruch de Boldú (1432)
Astruch de la Cavalleria (1362-1366)
Astruch de Piera (1364 difunt)
Astruch Durand (1290)
Astruch Efrahim (1362-1364)
Astruch Gallipapa (1416-1446)
Astruch Issach Adret; de convers, Lluís de Junyent (1377-1391)
Astruch Issach (1377) (Vegeu *Astruch Issach Adret.*)
Astruch Jacob / Astruch Jacob de Bron (1347-1354)
Astruch Jafia (1357)
Astruch Jafia Ravalía (1353)
Astruch Leo (1347)
Astruch Mahir (1351-1385)
Astruch Malet (1352-1362)
Astruch Malet (1417-1427)

Astruch Maimo (1338-1357)
 Astruch Perfet Ravalía (1351-1357)
 Astruch Perfet (1363 difunt)
 Astruch Ravalía (1347-1378)
 Astruch Rimoch (1406)
 Astruch Rossell (1366)
 Astruch Saladi (1351-1352)
 Astruch Salamó Cohen (1352-1353)
 Astruch Saporta (1349-1352)
 Astruch Sullam (1328)
 Astruch Sullam (1367)
 Astruch Sullam Cohen (1331-1351; 1351 difunt)
 Astruch Toroç (1361-1362)
 Astruch Toroç (1416)
 Astruch Toroç (1452-1460, 1483)
 Astruch Vidal Biona (1340-1351)
 Astruch Zabarra (1347-1353)

 Baro Biona (1458)
 Baro Crexent (1415-1469, 1489)
 Baro Sullam (1454)

 Baruch Cohen (1480-1492)

 Bayel Alazar (1481)

 Bellshom Efrahim (1365-1367)
 Bellshom Maimo (1328)
 Bellshom Sullam (1446-1454)
 Bellshom Vidal (1469)
 Bellshom, mestre; difunt pare de mestre Bellshom (1385)
 Bellshom, mestre; fill del difunt mestre Bellshom (1385)

 Bendit del Logar, mestre (1375)
 Bendit, mestre (1328, difunt)

 Benet Adret (1346-1372)

 Benvenist Cohen (1446-1475)
 Benvenist de la Cavalleria (1417-1435)
 Benvenist Naçan (1480)
 Benvenist Sullam (Vegeu *Mosse Benvenist Sullam.*)

Biona Brunell (1363)
 Biona Sullam (1385-1424)
 Bonafos Abraham, mestre (1420)
 Bonafos Alfaquim (1443)
 Bonafos Cresques (1416)
 Bonafos de Besalú (1424)
 Bonanasch Alfaquim (1358-1372)
 Bonanasch Andali (1480-1492)
 Bonastruch Zabarra (1328-1351; 1351 difunt)
 Bonastruch Zabarra (1348-1354)
 Bondio Andali (1485-1492)
 Bondio Bendit (1351-1352)
 Bondio Ravalía (abans de 1346)
 Bondio Saporta (1349-1355)
 Bonet Adret (1350-1355)
 Bonet Bellshom / Bonet Bellshom Narboni (1473-1492)
 Bonet Sullam (1384)
 Bonic Asday [Adday] (1352)
 Bonjuha Abraham (1328)
 Bonjuha Abraham [Dangor] (1372-1379)
 Bonjuha Adret (1361-1375)
 Bonjuha Adret (1407, abans)
 Bonjuha Adret (1446-1492)
 Bonjuha Adret, el menor (1490)
 Bonjuha Asday, mestre (1348-1352)
 Bonjuha Astruch (1351-1395)
 Bonjuha Astruch (1392-1406)
 Bonjuha Astruch (Bonjuet) (1395)
 Bonjuha Bisbal (1347)
 Bonjuha Bonafos Adret (1362-1369)
 Bonjuha Bonet (1492)
 Bonjuha Cabrit (1351)
 Bonjuha Caravida, mestre; cirurgia (1390-1391)
 Bonjuha de Besalú (1492)
 Bonjuha de Boldú (1432-1474)

Bonjuha Gracia (1363-1364)
Bonjuha Issach (1338 difunt)
Bonjuha Issach (1352)
Bonjuha Jacobi (1385-1402)
Bonjuha Jafuda (1395)
Bonjuha Jucef Adret (1491)
Bonjuha Lettoix (1349-1357)
Bonjuha Mercadell (1348-1355)
Bonjuha Saladi (1347)
Bonjuha Salom (1485-1491)

Bonnin Adret (1328-1340, 1340 difunt)
Bonnin Adret (1351-1391)
Bonnin Salamó Adret (Bonnin Salamó) (1385)

Bonsenyor Abenafia (1353)

Çadia Avenamies (Avent Namies, Aventnamies) (1375-1390)
Çadia Efrahim (1384-1385)

Cresques Abamari (1328)
Cresques Adret, mestre; físic (1444-1487; 1491 difunt)
Cresques Alfaquim (1351-1358)
Cresques Bellshom (1474)
Cresques Bendit (1351 difunt)
Cresques Bendit (1361)
Cresques Cohen (1446-1469)
Cresques de Cobliure (1458, 1458 difunt)
Cresques de Marmanda (1385)
Cresques Enoch (1301)
Cresques Nicim / Cresques Bellshom Nicim Levi (1473) (Vegeu *Nicim Levi*.)

Davi Adret (1325-1331)
Davi Adret (1347)
Davi Astruch (1351-1355)
Davi Astruch de Cobliure (1452)
Davi Bendit (1446-1469)
Davi Cohen (1422-1446)
Davi de Cobliure (1432)
Davi de Piera (1347)
Davi de Piera (1416-1418)

Davi Jabaz (1359-1361)
Davi Portell (1294)
Davi Samarell (1432-1438)
Davi Samuel de Piera (1416-1418)
David Adret (1372)
Daviu Abraham (1315-1350; 1350 difunt)
Daviu Issach (1328)

Deuslocrega Jacob (1346)
Deuslosal Bonjuha (1351-1353)

Dolç de Macsere (1402)
Dolç Issach, sastre (1349-1351)

Durand (1290)

Efrahim Bellshom (1364)

Enoch Biona (1354-1367)
Enoch Cellem (1328-1350)
Enoch Saporta (1362-1369)

Ezra Assayol (Sayol) (1422-1454)

Fahim de Carrió (1361)
Fahim Natronay (Atronay) (1427-1456)

Ferrer Saladi (1427)

Fonen Cerç (1345)

Gentou Baruch (1416)
Gentou Dangor (1383-1391)
Gentou Sartre (1328)

Gracia Jucef (1424)

Issach Abnaxeçh, àlies *Issach de Talavera* (1351-1352)
Issach Abraham Adret (1385)
Issach Adret (1375-1391)
Issach Adret (1391)
Issach Adret (1432-1453)
Issach Adret (1454-1473; 1473 difunt) (Pot ser el mateix que l'anterior.)
Issach Adret (1450 difunt)

Issach Adret ben Adret (1453)
Issach Alfrangi (1395)
Issach Arroti, sastre (1484-1492)
Issach Astruch Adret; de convers, Mateu Bonjoch (1393)
Issach Baro / Issach Baro Crexent (1455-1489)
Issach Baruch (1416) (Vegeu *Issach Samuel Baruch* i *Samuel Baruch*.)
Issach Baruch (1473-1490; 1490 difunt)
Issach Bendit (1350-1352)
Issach Biona (1328-1364)
Issach Bonafeu (1350-1367)
Issach Bonafos, mestre (1416-1420)
Issach Bonanasch (1347-1363)
Issach Bonnín (1473)
Issach Cabrit (1390-1391)
Issach Calot (1347-1359)
Issach Cap (1432-1450)
Issach Caravida (1391)
Issach Carrió (1346-1358) (Vegeu *Issach Jucef Zabbat*.)
Issach Cohen (1385)
Issach Cohen (1432-1445)
Issach Comprat, sedasser (1491)
Issach Dangor (1385)
Issach de Focalquier (1417-1418)
Issach de Querci (1383-1422)
Issach de Querci, major de dies (1446-1455)
Issach de Querci, menor de dies (1446-1456)
Issach de Querci / Issach Jacob de Querci (1454-1492)
Issach Dolç (1352)
Issach Efrahim (1348-1363)
Issach Ferrer (1395)
Issach Gracia (1437-1463; 1464 difunt)
Issach Jacob Gracia (1460)
Issach Jucef Zabbat (1346-1358; 1358 difunt)
Issach Levi (1399)
Issach Maçana (1340-1347)
Issach Mercadell (1351 difunt)
Issach Mercadell (Vegeu *Salamó Issach Mercadell*.)
Issach Mosse / Issach Mosse de Castelló (1340-1348; 1348 difunt)

Issach Mosse Bendit (1340-1362)
 Issach Mosse Cohen (1436-1446)
 Issach Mosse Sullam (Vegeu *Issach Sullam*.)
 Issach Orabona (1422-1449; 1449 difunt)
 Issach Perfet (1328)
 Issach Rossell (1350-1385)
 Issach Saladi (1353-1357)
 Issach Salamó (1328)
 Issach Salamó (1469)
 Issach Salamó Cohen (1346-1350; 1350 difunt)
 Issach Salamó Cohen (1444-1469)
 Issach Salamó Rossell (1346-1377)
 Issach Salom (1490)
 Issach Samarell, prestador (1379-1418; 1418 difunt)
 Issach Samarell (1444)
 Issach Samuel Baruch (1416-1421) (Vegeu *Issach Baruch* i *Samuel Baruch*.)
 Issach Samuel Sullam (1480-1492)
 Issach Sarfatí, sedasser (1489)
 Issach Sayol (1351)
 Issach Sullam (1385)
 Issach Sullam (1431-1469)
 Issach Sullam (1452-1454)
 Issach Sullam / Issach Mosse Sullam (1480-1491)
 Issach Sullam de Saporta (1473)
 Issach Toroç (1483-1492)

Jacob Anamies (Abenamies) (1385)
 Jacob Baruch (1492)
 Jacob Calouri (1352)
 Jacob de Querci (1385-1396)
 Jacob de Querci (1446-1473; 1473 difunt)
 Jacob de Querci (1473-1481)
 Jacob Issach / Jacob Issach de Fanjaus (1340-1363)
 Jacob de Fanjaus (1351-1355)
 Jacob Issach Baruch (1486)
 Jacob Issach de Querci (1475-1489)
 Jacob Mahir (1351)
 Jacob Satorra, sastre (1343-1351)
 Jacob Tauell (1325-1328)

Jacobi Sentou (1454)
Jacobi; vivia fora del call (1458) (Pot ser Jacobi Sentou.)
Jafia Ravalia (1328-1366)
Jafuda de Querci (1469-1492)
Jafuda dez Cortal (1366)
Jafuda Leo (1362-1372)
Jafuda Levi (1438)
Jafuda Maimo (1414-1416)
Jafuda Sullam (1454)
Jassua Leo (Jassia, Jessues) (1372-1378)
Jucef Adret (1446-1483)
Jucef Adret (1485-1492)
Jucef Alfrangi (1395)
Jucef Almoli (1437)
Jucef Almoli (1490)
Jucef Astruch (1390)
Jucef Avenbili (1372-1395)
Jucef Azfor (1446-1454)
Jucef Baro Crexent / Jucef Crexent / Jucef Baro (1444-1492, Cervera)
Jucef Bonafeu (1291)
Jucef Bonastruch (1338-1355)
Jucef Bonastruch Zabarra (1341) (Probablement és Jucef Zabarra.)
Jucef Calot (1357-1362)
Jucef Cavaller (1452-1492)
Jucef Davi de Piera (1416)
Jucef de Blanes (1446)
Jucef de Carrió (1396-1398)
Jucef de Malguir (Melgueil) / Jucef Roitg (1352-1361)
Jucef de Marmanda (1390)
Jucef Falaquera (1340-1351; 1351 difunt)
Jucef Falco (1352)
Jucef Gallipapa (1452-1454)
Jucef Gracia (1416-1427)
Jucef Gracia (1446-1469)
Jucef Maimo (1301 difunt)
Jucef Malet (1348)

Jucef Mandil (1486)
Jucef Marroquí (1359-1378)
Jucef Mosse (1373-1391)
Jucef Mosse Geromatzano (1385)
Jucef Portell (1328-1351)
Jucef Samarell (1343-1406)
Jucef Samarell (1422-1469)
Jucef Samarell (1490)
Jucef Sarruch (1491-1492)
Jucef Sentou (1328)
Jucef Sullam (1419-1469)
Jucef Vidal (1348)
Jucef Zabarra (1342-1349; 1349 difunt)

Leo Crexent (1414)
Leo de Querci (1372)
Leo Francès (1369)
Leo Jafuda (1405-1420; 1422 difunt)

Lobell Bonanasch (1357)
Lobell Malet (1341-1356)
Lobell Malet (1342-1401)
Lobell Samarell (1446-1484; 1484 difunt)

Mahir Abraham (1402 difunt)
Mahir Alazar (1442-1479; 1479 rabí Alazar)
Mahir Malet (1346-1365)
Mahir Sentou (1301)

Maimo Cerç, sastre (1340-1347; 1348 difunt)

Mano Manuel, albardaner (1377-1379)

Menahem de Querci, argenter (1357-1375; 1375 difunt)
Menahem Jafuda (1422)

Mosse Abencanas (Abençanas), sabater (1416)
Mosse Abraham (1357-1363) (Pot ser Astruch Satorra.)
Mosse Abraham Astruch Satorra (1364)
Mosse Abraham Dangor (1362-1379)
Mosse Abraham Satorra (1359-1367)
Mosse Adret (1372)

Mosse Adret (1453)
Mosse Algo (1413-1417)
Mosse Andali (1474 difunt)
Mosse Andali, calceter, giponer (1481-1492)
Mosse Astruch (1341)
Mosse Astruch Fananel (1372)
Mosse Avimbili (1395)
Mosse Bellshom 1490-1492
Mosse Bellshom Sullam (1474-1491)
Mosse Bendit (1350-1362)
Mosse Benvenist Sullam / Benvenist Sullam (1472-1492)
Mosse Billam (1469)
Mosse Biona (1352 difunt)
Mosse Cabrit (1391)
Mosse Cellem (1357-1379)
Mosse Cellem (1405)
Mosse Dangor (1365-1385)
Mosse de Piera (1347 difunt)
Mosse de Querci (1473-1491)
Mosse Geromatzano (Gormezano)
Mosse Gracia (1419)
Mosse Issach / Mosse Issach de Castelló (1348-1372)
Mosse Issach Sullam / Mosse Issach Sullam de Saporta (1484-1489)
Mosse Jucef, àlies *Gora Matzano* / Mosse Jucef Geromatzano (1372-1391)
Mosse Leo (1354-1385)
Mosse Saporta (1290)
Mosse Saporta (1452-1457)
Mosse Sarruch (1444-1446)
Mosse Satorra (1362-1363)
Mosse Sullam (1405-1414)
Mosse Sullam (1446-1472)
Mosse Sullam / Mosse Mosse Sullam (1484-1492)
Mosse Sullam Saporta (1328)
Mosse Sullam Saporta (1473-1485)
Nassanell Cerç (Cerz) (1352)
Natan Baruch (1463)
Nazan Andali (Natan) (1473-1474)

Nicim Levi (1473-1474) (Vegeu *Cresques Nicim.*)

Nicim Samarell (1473)

Perfet Biona (1350-1352)

Perfet Cohen (1420)

Perfet Ravalia (1342-1350)

Perfet Sullam (1340-1350; 1350 difunt)

Rossell Asser (1328)

Rossell Asser (1349-1353)

Rossell Badoç (1402)

Roven Asser (1341-1365)

Roven Cerç (1340-1347)

Roven de Forn (1347-1351)

Roven Mahir (1345-1351; 1351 difunt)

Salamies de Lunell (1416-1420)

Salamó Adido (1427)

Salamó Adret (1350-1366)

Salamó Adret (1390)

Salamó Adret (1391-1417)

Salamó Adret (1453)

Salamó de n'Adret (1385-1390)

Salamó Afananell (1452-1458)

Salamó Alfaquim (1454-1459)

Salamó Arruti, sabater (1491)

Salamó Assayol [Salamó Sayol] (1452-1461)

Salamó Astruch Adret (1362-1407; 1407 difunt)

Salamó Baro Crexent / Salamó Baro (1492)

Salamó Biona (1328)

Salamó Bonafos Adret (1340-1372)

Salamó Cavaller (1444 difunt)

Salamó Cavaller (1458-1492)

Salamó Cohen (1424-1444; 1444 difunt)

Salamó Cohen (1453)

Salamó Cohen (1473-1492)

Salamó Dangor (1377-1385)

Salamó Davi de Piera (abans de 1397)

Salamó de Belcaire (1405-1406)

Salamó de Blanes (1473)
 Salamó de Piera (1385)
 Salamó Gracia (1432)
 Salamó Issach (1328)
 Salamó Issach Mercadell / Issach Mercadell (1350-1357)
 Salamó Jafia (1328)
 Salamó Lobell Levi (1473-1474)
 Salamó Marroquí (1328)
 Salamó Mercadell (1351-1353)
 Salamó Missael (1458)
 Salamó Perfet Cohen (1349)
 Salamó Revi (1473)
 Salamó Rimoch (1446)
 Salamó Samarell (1415-1432)
 Salamó Samarell (1452-1454)
 Salamó Samuel Adret (1390-1391)
 Salamó Saporta (1328-1349; 1349 difunt)
 Salamó Satorra (1437-1469; 1480 difunt)
 Salamó Sauli (1473)
 Salamó Sullam (1328-1346)
 Salamó Sullam Cohen (1330-1354)
 Salamó Teri, salamó (1460)

 Saltell Adret (1331)
 Saltell Adret (1492)
 Saltell Astruch (1398)
 Saltell Bellshom (1490-1492)
 Saltell de Piera (1444)
 Saltell Issach Bonafos (Saltell Bonafos) (1416-1432)
 Samso Creixent (1372)

 Samuel Abamari Rossell (1377-1379) (Vegeu *Samuel Rossell*.)
 Samuel Adret (1340-1365)
 Samuel Adret (1366)
 Samuel Adret (1369) (Podria ser el de 1340-1365.)
 Samuel Adret (1473-1492)
 Samuel Alfaquim (1437)
 Samuel Assayol (1422)
 Samuel Astruch Cavaller (1427-1453; 1453 difunt)

Samuel Badoç (1427)
 Samuel Baro Crexent (1455)
 Samuel Baruch (1416-1421) (Vegeu *Issach Baruch* i *Issach Samuel Baruch*.)
 Samuel Biona (1458)
 Samuel Bonet (1328-1353)
 Samuel Bonjuha (1341-1352)
 Samuel Cavaller (1432-1444; 1444 difunt)
 Samuel Cavaller (1480-1492)
 Samuel Cavaller (1460-1488)
 Samuel Cavaller (1490-1491)
 Samuel Caxo (1454)
 Samuel Cohen (1347-1367)
 Samuel Cohen (1419-1427)
 Samuel Cohen (1491)
 Samuel de Forn (1281)
 Samuel de Forn (1349-1352)
 Samuel de la Cavalleria (1360)
 Samuel de Lunell (1416-1460)
 Samuel de Piera (1414-1421)
 Samuel de Querci (1417)
 Samuel de Querci (1488-1492)
 Samuel Enoch (1282)
 Samuel Gallipapa (1444-1445)
 Samuel Issach Rossell (1385-1391)
 Samuel Jucef (1355-1362)
 Samuel Rossell (1352-1388) (Vegeu *Samuel Abamari Rossell*.)
 Samuel Rossell Abamari (1352 difunt)
 Samuel Salamo Cohen (1354)
 Samuel Samarell (1416-1444; 1445 difunt)
 Samuel Saporta (1446-1459)
 Samuel Sullam (1338-1353)
 Samuel Sullam, major de dies (1402-1417)
 Samuel Sullam, menor de dies (1402-1424)
 Samuel Sullam (1454)
 Samuel Sullam (1452-1490)
 Samuel Sullam Cohen (1342)
 Samuel Sullam de Saporta (1491)
 Samuel Talavera (1354)

Samuel Torner (1355-1357)

Saul Abraham (1364-1375)

Saul Dangor (1377)

Sentou Baruch / Sentou Issach Baruch (1486-1490)

Sentou de Barbastro (1418)

Sentou Jacobi (1385)

Sentou Jacobi (1414-1454)

Sentou Jafia (1347-1353)

Sentou Jafuda (1350-1351; difunt)

Sentou Jafuda (1375-1416; 1417 difunt)

Sentou Toroç (1446-1454)

Sullam Bendit, mestre (mestre Sullam Deuslogar, mestre Bendit del Logar)
(1375-1391)

Sullam Biona (1350-1357)

Sullam Brunell (1348-1366)

Sullam de la Cavalleria (1361-1362)

Sullam Toroç (1362)

Toroç Sullam (1328)

Vidal Adret (1361-1366)

Vidal Andali (1472-1492)

Vidal Asser (1347-1353; 1353 difunt)

Vidal Avent Lobell (1328-1355; Vidal Lobell, 1352)

Vidal Avinay (1334-1338; 1340 difunt)

Vidal Bellshom, mestre (1350-1351)

Vidal Bellshom (1446-1454; 1473-1485)

Vidal Bonastruch (1355-1385)

Vidal Bonet Bellshom / Vidal Bonet Narboni (1490-1491)

Vidal Brunell (1366)

Vidal Cerç (1355-1365; 1365 difunt)

Vidal Daviu (1390-1417)

Vidal Daviu de Querci (1406)

Vidal de Cervera (1282-1301)

Vidal de Querci (1452-1460)

Vidal Ferrer (1350-1357; 1364-1365; 1385)

Vidal Gracia (1323-1372)

Vidal Isai (Issay, Guisay, Gisay) (1372)

Vidal Levi (1346)
Vidal Malet (1347-1350)
Vidal Mercadell (1350-1357)
Vidal Mosse Andali (1473)
Vidal Mosse Sullam (1350-1352)
Vidal Salamó (1363)
Vidal Saporta (1341)
Vidal Sullam (1452-1474)
Vides Abraham (1379-1390)
Vivant Jacob (de Bron) (1353)

